

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Факультет соціології
Кафедра теорії та історії соціології

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«ІДЕНТИФІКАЦІЯ ОБРАЗІВ УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНОК У
ШВЕДСЬКИХ ТА УКРАЇНСЬКИХ НОВИННИХ МЕДІА»

Спеціальність: 054 Соціологія
Освітня програма: Гендерні студії
(програма з можливістю подвійного
дипломування з Лундським
університетом, Швеція)
Освітній ступінь: магістр
Кваліфікація: магістр соціології

Авторка: Перекрест Аліна Ігорівна,
студентка магістратури

Наукова керівниця: Мороз Євгенія Олегівна,
Кандидат соціологічних наук

Наукова консультантка: Аса Лундквіст,
Лундський університет

Протокол № 11 від «19» Травня 2023 р.

Зав. кафедри _____ док. соц. наук Судаков В. І.

Підпис

Київ 2023

Реєстрація

номер

дата

підпис лаборанта
кафедри**Рекомендовано****до захисту**

підпис
наукового
керівника

ініціали, прізвище наукового
керівника**Результат захисту**

оцінка

дата захисту**Голова ЕК**

підпис

ініціали, прізвище**Члени ЕК**

підпис

ініціали, прізвище

підпис

ініціали, прізвище

підпис

ініціали, прізвище

підпис

ініціали, прізвище**Секретар ЕК**

підпис

ініціали, прізвище

Анотація

Перекрест А. І. Ідентифікація образів українських біженок у шведських та українських новинних медіа. Російське повномасштабне вторгнення на територію України 24 лютого 2022 спричинило масштабну вимушену міграцію, представниками котрої більшою мірою виявилися українські жінки та діти. Враховуючи значну чисельність українських біженок, приїхали до інших країн, було поставлено за задачу проаналізувати те, яким чином їхні образи та досвіді висвітлюються новинними ЗМІ. Магістерська робота присвячена ідентифікації образів українських біженок у шведських та українських новинних онлайн-медіа з використанням методу дискурсу та візуального аналізу. Дослідження базується на теоретичній рамці конструктивізму (підхід П'єра Бурдьє), а також на концепції інтерсекційності авторства Кімберле Креншоу.

Ключові слова: Дискурс аналіз, біженки, медіа-образ, медіа-репрезентації, новинні медіа.

Abstract

Perekrest A. I. Images of Ukrainian refugees identified in Swedish and Ukrainian news sources. Russia's full-scale invasion of Ukraine on February 24, 2022, resulted in large-scale displacement of people, most of whom were Ukrainian women and children. Given the vast number of Ukrainian refugees who have fled to other countries, the aim was to examine how the news media portrays their images and experiences. This master's thesis focuses on identifying representations of Ukrainian refugees in Swedish and Ukrainian online news media using discourse and visual analysis. The study is based on the constructivist theoretical framework (Pierre Bourdieu's approach) as well as Kimberle Crenshaw's conception of intersectionality.

Keywords: Discourse analysis, refugees, media image, media representations, news media.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОБРАЗІВ БІЖЕНОК ПІД ЧАС ВІЙНИ У СОЦІОЛОГІЇ	7
1.1. Пізнавальні можливості теорій інтерсекційності та конструктивізму	7
1.2. Образ біженок у медіа: результати українських та європейських досліджень	19
РОЗДІЛ 2. РЕЗУЛЬТАТИ ДИСКУРС-АНАЛІТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМ ЗОБРАЖЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНОК В МЕДІА УКРАЇНИ ТА ШВЕЦІЇ	24
2.1. Пізнавальні можливості дискурс-аналізу та візуального аналізу у дослідженні медіа-образів	24
2.2. Висновки дискурс-аналітичного дослідження	29
ВИСНОВКИ	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	54
ДОДАТКИ	61

ВСТУП

Актуальність: Російське вторгнення в Україну спричинило суттєві зміни в українському суспільстві, а також у медіа-просторі всередині країни та в європейських країнах, які так чи інакше залучені до трансляції новин про події в Україні. Розглядаючи суспільні трансформації, важливо зазначити, що війна між двома країнами мала і продовжує мати значний і непропорційний вплив на українських жінок. Жінки та діти складають понад 90% із 5,2 мільйонів українців, які змушені були покинути Україну та виїхати до інших країн світу [Ukraine situation, 2023]. Російсько-українська війна досі продовжує мати сильний вплив на масову внутрішню та міжнародну міграцію. Значна кількість українських жінок покинули країну в пошуках тимчасового притулку. Їхній складний досвід переживання війни, переміщення та адаптації у новій країні є поширеною темою у новинних ЗМІ.

Швеція, яка була нейтральною понад 200 років, змінила свою політичну позицію у відповідь на повномасштабне вторгнення Росії в Україну [Erlanger, 2022]. Вона почала надавати військову та гуманітарну допомогу Україні та подала заявку на членство в НАТО. Ці зусилля не залишилися непоміченими місцевими ЗМІ, які повідомляють про обсяги допомоги, наданої Україні, та ставлення людей до України та її суспільства, зокрема про ситуацію з біженками, які прибувають до країни. Така допомога Швеції демонструє її як дружню до України країну, та як місце, де біженці можуть відчувати необхідний рівень захисту. Станом на березень 2023 року до Швеції прийняли близько 50 000 українських біженців [Government.se, 2023]. Це порівняно незначна цифра, зважаючи на територіальну віддаленість від України. Однак сам факт прийняття такої кількості українських громадян викликає питання, як саме українські біженці сприймаються суспільством. Певний рівень відображення суспільних настроїв може бути продемонстрований в новинах – саме тому медіа-аналіз був

обраний для аналізу того, як дана соціальна група зображується в ЗМІ та які характеристики їй надаються.

Для проведення цього дослідження було використано підхід критичного дискурсивного аналізу медіа-повідомлень та візуального аналізу графічних додатків, що підтримують текстові новини. Шведські інформаційні видання, такі як Dagens Nyheter, Aftonbladet і Expressen, а також українські джерела новин, такі як ТСН, Суспільне та Українська правда, розглядалися з часовими рамками від 24.02.2022 до 24.08.2022. Реалізація цього дослідження базувалася на теоріях конструктивізму та інтерсекційності. Зокрема, була використана теорія форм капіталу Бурдьє. Ця теоретична основа дозволила визначити, як будується образ українських біженців у ЗМІ, а також описати портрет і риси цієї соціальної групи, беручи до уваги всі фактори, які впливають на її досвід і сприйняття в суспільстві.

Таким чином, ця дипломна робота має на меті описати, проаналізувати та порівняти те, як жінки-біженки зображені в українських та шведських ЗМІ. Жінки були обрані як фокус дослідження, оскільки вони становлять більшість переміщених осіб, які залишають Україну та переїжджають до інших країн, зокрема до Швеції, де вони тимчасово стають членами іншої спільноти.

Ступінь наукової розробки: Дослідження на подібну тематику неодноразово проводилися як міжнародними дослідниками [Zawadzka-Paluckta, 2022; Khatua & Nejd, 2022; Fekre, 2023; Kotilainen & Pellander, 2021], так і українськими науковцями [Fiialka, 2023; Libanova et al., 2022]. Попередні дослідження, пов'язані з дослідженням образів біженців з України в першу чергу фокусувалися на вивченні громадської думки, щодо подій та ситуацій, пов'язаних з біженцями. Хоча явище біженства добре досліджене з різних перспектив, медіаобраз біженців залишається мало вивченим та залишається науковою проблемою.

Об'єкт: Образ українських біженок під час російського повномасштабного вторгнення в Україну 2022 року в українських та шведських новинних онлайн-виданнях.

Предмет: Форми та характеристики образу українських біженок під час російського повномасштабного вторгнення в Україну 2022 року в українських та шведських новинних онлайн-виданнях.

Мета: Описати подання образу українських біженок під час російського повномасштабного вторгнення в Україну 2022 року в українських та шведських новинних онлайн-виданнях.

Завдання:

1) Здійснити огляд соціологічних підходів інтерсекційності та конструктивізму та їх потенціалу у вивченні теми медіа-репрезентації українських біженок в українських та шведських новинних публікаціях у перші півроку після повномасштабного вторгнення росії в Україну.

2) Визначити основні елементи, що формують новинний дискурс щодо українських біженок в українських та шведських новинних публікаціях у перші півроку після повномасштабного вторгнення росії в Україну.

3) Ідентифікувати характеристики зображення українських біженок в українських та шведських новинних публікаціях у перші півроку після повномасштабного вторгнення росії в Україну.

4) Описати та порівняти портрети об'єкту дослідження в українських та шведських новинних публікаціях у перші півроку після повномасштабного вторгнення росії в Україну.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОБРАЗІВ БІЖЕНОК ПІД ЧАС ВІЙНИ У СОЦІОЛОГІЇ

1.1. Пізнавальні можливості теорій інтерсекційності та конструктивізму

Для дискурс-аналізу новин про українських біженок у 2022 році було взято для опрацювання теорію інтерсекційності та конструктивізму, оскільки саме ці підходи дозволяють розглядати не лише окремі аспекти досвіду цих індивідів, але й їх взаємодії та вплив різних контекстуальних факторів на їхнє життя.

Інтерсекційність — це теоретична основа, яка дозволить зосередитися на розкритті досвіду переміщених жінок, розпізнати його та підкреслити численні системи нерівності, в яких можуть опинитися жінки-біженки [Taha, 2019]. Це буде корисно для створення портрету українських жінок-біженок у ЗМІ, оскільки це дозволить описати портрет цих осіб з точки зору систем нерівності, заснованих на гендерній ідентичності, етнічній приналежності, фізичних здібностях, класі та статусі, а також інших соціальних вимірів, що у своєму перетині створюють унікальну динаміку та ефекти.

Інтерсекційний підхід Кімберлі Креншоу особливо застосовний до мого дослідження, оскільки він найбільш актуальний для виявлення шляхів, якими різні системи нерівності перетинаються, формуючи досвід для пригноблених груп та окремих індивідів [Adewunmi, 2014]. Креншоу описує новий погляд на проблеми насильства та привілеїв. У своєму дослідженні вона стверджує, використовуючи досвід темношкірих жінок як приклад, що ця соціальна група зазнає унікального типу пригнічення в результаті перетину расизму та сексизму [Crenshaw, 2018]. Її поняття інтерсекційності підкреслює важливість ідентифікації та врахування різних соціальних маркерів [Crenshaw, 2018]. Нездатність зрозуміти взаємозалежність цих ідентичностей може призвести до стирання досвіду та замовчування проблем людей, що потерпають від різних систем нерівності [Haynes et al., 2020]. Цей підхід інтерсекціональності, за

словами Креншоу, є «метафорою для розуміння способів, якими численні форми нерівності поєднуються, створюючи бар'єри, які часто залишаються непомітними та недослідженими» [Crenshaw, 2018].

З цієї точки зору, інтерсекційність передбачає визнання багатьох різних аспектів. Перший полягає у визнанні того, що досвід людей формується їх одночасним залученням до кількох взаємопов'язаних соціальних категорій [Scottish Government, 2022]. По-друге, цей підхід бере до уваги взаємодію між різними соціальними категоріями, які відбуваються в умовах пов'язаних структурних і владних систем [Scottish Government, 2022]. Визнання дисбалансу влади є важливою рисою цієї інтерсекційної перспективи. Структурна нерівність може як перешкоджати, так і приносити користь людям, на яких вона впливає. Нерівність виникає через взаємодію між соціальними категоріями, обставинами та динамікою влади. Конкретний досвід кожної людини в різних сценаріях інтерсекційності може бути як короткостроковим, так і тривалим [Scottish Government, 2022]. Інтерсекційність також не ставить різні групи людей в опозицію одна до одної, для оцінки, хто є більш привілейованим. Вона радше прагне зрозуміти, як народжується досвід людей через відносини гноблення чи нерівності [Scottish Government, 2022].

Інтерсекційність також безпосередньо пов'язана з розподілом влади та інших ресурсів у суспільстві [Yuval-Davis, 2015]. Цей теоретичний підхід може бути найбільш обґрунтованим варіантом для обговорення питань соціальної стратифікації та доступу до благ, оскільки він дозволяє поглиблено вивчати можливості та шанси окремих осіб або соціальних груп у рамках складних систем влади, а не зосереджуватися лише на одній [Yuval-Davis, 2015]. Саме інтерсекційність дозволяє спостерігати ймовірні переваги або проблеми соціальної групи з кількох точок зору, а також оцінювати, як системи нерівності будуються одна на одній [Azhar & Gunn, 2021]. Як наслідок, для українок, які прийняли рішення покинути Батьківщину, вирішальними були низка взаємопов'язаних питань.

Це включає їх економічні активи, що дають їм більше можливостей для комфортного переїзду за кордон. Наприклад, наявність автомобіля для сім'ї, що від'їжджає, може зіграти вирішальну роль, значно полегшивши виїзд для тих, хто тікає із зон активних бойових дій. Однак наявність більшої фінансової безпеки також може створити перешкоди для людей, які не хочуть залишати свої речі. Іншим аспектом є наявність інвалідності, яка може суттєво вплинути на умови виживання під час війни, особливо за відсутності адекватно побудованих бомбосховищ і правильно розроблених планів евакуації.

Люди, які живуть у містах, можуть мати більше можливостей для евакуації, тоді як людям, які живуть у сільській місцевості, може бути важче покинути свої домівки. Однак мешканці села можуть мати перевагу від наявності вдома власних продуктів, що підвищує шанси на більш комфортне виживання та, як наслідок, створює менше факторів для евакуації, якщо вони не знаходяться в особливо небезпечних зонах.

Також важливо визнати існуючі соціальні відносини або соціальний капітал, що може виступати в якості важливої системи підтримки для людини. У деяких ситуаціях біженці, які налагодили соціальні зв'язки за кордоном, можуть відчувати себе більш захищеними. Люди, які можуть працювати онлайн, можуть мати перевагу перед тими, хто залежить від робочого місця, що свідчить про те, що тип зайнятості також може відігравати значну роль у цій ситуації.

Загалом, залучення міжсекційної перспективи до аналізу досвіду біженців під час війни та переміщення може допомогти у визначенні та розгляді того, скільки типів гноблення та дискримінації збігаються, щоб вплинути на здатність біженок поїхати з країни в та відновити своє життя [Ekoh & Okoye, 2022]. Основним чинником у інтерсекційній структурі, однак, продовжує залишатися гендерна перевага, яку жінки мають завдяки своїй свободі залишати країну на відміну від більшості чоловіків.

Інтерсекційність, таким чином, дозволяє розглядати досвід українських біженців за кордоном як складну взаємодію різних типів соціальних

характеристик, якими вони наділені. Такий підхід допоможе виявити основні проблеми, з якими вони стикаються в новому соціальному середовищі, та окреслити форми дискримінації, які їм загрожують.

Як приклад того, як інтерсекційна лінза у дослідженні біженців сприяє кращому розумінню сутності біженського досвіду, можна привести дослідження Якоба-Халісо, що стверджував, що вік, інвалідність та місце проживання є ключовими демографічними змінними, що регулярно перетинаються зі статтю та є визначальними у формуванні доступу та наявності довгострокових перспектив та можливостей для жінок-біженок [Yacob-Haliso, 2016]. Такі варіації у біженському досвіді, як тип поселення (табір, село чи місто), мають значний вплив на те, як легко ця соціальна група може отримати доступ до допомоги. Наприклад, знаходження у таборі для біженців може сприяти легшому виявленні проблем та отриманні підтримку для їх вирішення, в той час як проживання у місті може бути фактором підвищенні ризику випадків насилля та експлуатації [Yacob-Haliso, 2016].

Інше дослідження [Koirala & Eshghavi, 2017] використовує теорію інтерсекційності для виявлення того, яким чином дискримінація загострюється серед іранської спільноти біженців у США через перетину ризиків, що постають з їхнього етнічного та національного походження та релігії. Автори звертають увагу на те, яким чином ці фактори можуть мати негативний вплив на формування політик, зокрема процедури отримання візи, оформлення та адміністрування, а також ряд банківських фінансових питань.

Інтерсекційна рамка також може бути чітко прослідкована у проробленому аналізі у Розділі 2. Все ж, огляд медіа не продемонстрував достатньо всебічного представлення суб'єктів аналізу у повній їх різноманітності. Однак, даний підхід дозволив виявити основні досвіди та ролі жінок у обставинах біженства. Текстові та візуальні матеріали дозволили отримати уявлення про найпоширенішу вікову категорію біженок, а також етнічну належність (хоча вона й не була представлена достатньо різноманітно).

Матеріали обох країн дали уявлення про наявність біженок з інвалідністю, а також біженок, що мають дітей з інвалідністю. Підкреслення цих фактів у медіа є важливим, оскільки воно дає уявлення про існуючі детермінанти, пов'язані із здоров'ям цієї соціальної групи та наявність потреби у доступі до послуг, пов'язаних із підтримкою здоров'я. Також було виявлено необхідність у вивченні психічного здоров'я серед переміщених осіб. Результати аналізу показали, що у медіа обох країн привертається увага до стресових та інших розладів, з котрими стикаються жінки, що тікали від війни. У більшості випадків це описується такими причинами, як воєнні дії, свідком або жертвою котрих стала дана соціальна група, а також додатковий стрес через необхідність біженства та адаптації у іншій країні.

Інтерсекційна рамка також змогла посприяти забезпеченню видимості різних, часто взаємопов'язаних форм дискримінації, з котрими стикаються українські біженки у міграційних процесах та перебуваючи за кордоном. Сюди відносяться високі ризики переслідувань, насилля та погроз щодо біженок, про які повідомляють переважно шведські ЗМІ. Також сюди відносяться ризики бути втягнутими у секс-роботу, що в свою чергу має зв'язок із незадовільним економічним станом та загальною вразливістю біженок за кордоном, котрі нерідко не мають достатнього знання мови та соціального капіталу у новій країні [Rosenberg, 2016].

У вибірці новинних медіа Швеції було виявлено повідомлення про випадки, коли українки за кордоном стикалися з пропозиціями отримання грошей або житла в обмін на послуги сексуального характеру. В той же час, тексти новин активно підкреслюють необхідність сприяння адаптації та допомоги біженкам для зменшення їхньої вразливості, зокрема і перед цими ризиками.

Інтерсекційна лінза також є цінною для виявлення того, як державна політика щодо вразливої групи погіршує чи поліпшує ситуацію нерівності. Різноманітні утиски в рамках інтерсекційного підходу є взаємопов'язаними

через так звану “матрицю домінування”, що включає у себе структурні, гегемонні, дисциплінарні та міжособистісні відносини влади [Collins, 1990].

Огляд новинних медіа Швеції дав можливість побачити наявність суперечності у поглядах на те, яку допомогу треба надавати біженцям з України, чи є вона достатньою, та чи є вона справедливою стосовно інших біженців з інших країн, котрі також продовжують потребувати підтримки та уваги. Незважаючи на можливу суб’єктивність або політичну заангажованість, котрою могла супроводжуватися частина дописів, все ж, можна побачити перетин між привілеями та недоліками допомоги, котру отримують українки, що також сприяє формування їхнього іміджу у медіа.

Одним із головних аспектів цієї теорії, який був використаний у моєму аналізі, є можливість розширення аналізу для вивчення взаємодії ширшого кола факторів, таких як клас, вік, інвалідність та інші. Українські жінки-біженки, змушені залишити свою країну через війну, мають різні міжсекційні характеристики, такі як етнічні, расові, гендерні, соціальні, культурні та інші (навіть якщо це не повністю відображено в ЗМІ). Усі ці перехресні характеристики можуть поглибити їхню позицію в новому суспільстві та вплинути на збільшення чи зменшення їхньої вразливості [Siller & Aydin, 2022]. Розуміння різноманітності цієї соціальної групи дає можливості для виявлення та усунення їхніх проблем і задоволення потреб.

Соціальний конструктивізм і теорія форм капіталу Бурдьє будуть використані як наступна теоретична основа. Це дослідницький підхід до вивчення та інтерпретації соціальних явищ, ідентичностей і систем. Фундаментальний принцип цієї перспективи полягає в тому, що пізнання — це більше, ніж просто відображення та представлення проблеми; це також активний компонент у створенні образу об’єктів і подій [Kelly, 2000, p. 185]. Конструкт — це модель для пояснення світу, модель судження, сформована індивідами, щоб допомогти їм зрозуміти реальність [Pilarska, 2021].

Виходячи з цього, в рамках цієї роботи буде досліджено, як образ українських жінок-біженок у ЗМІ створюється в новинах і які аспекти впливають на побудову цього образу.

Більшість існуючих досліджень зосереджено на тому, як різні країни можуть ефективно реагувати на міграцію та задовольняти потреби біженців. Щоб знайти відповідь на подібні запити, необхідно спочатку визначити наративи, через які українські біженки зображуються в новинах, створюючи суспільний медіа-образ, що має високий вплив на формування уявлень про цю соціальну групу. Одне чи кілька ставлень до жінок-біженок і того, як їхні потреби можуть і повинні бути задоволені, змінюється залежно від того, як цей образ зображується в ЗМІ.

Соціальний конструктивізм, заснований на припущеннях про реальність, знання та навчання, може допомогти зрозуміти, як певні соціальні норми та поняття, пов'язані з предметом дослідження, сприяють певній соціальній реальності для жінок-біженок з України, що впливає на їхній досвід та можливості [Beaunie & Orey, 2001]. Також дослідження новин з точки зору теорії конструктивізму допоможе виявити, як у новинах формується та змінюється дискурс про українських біженців.

Застосовуючи теорію соціального конструктивізму та теорію Бурдьє, образ соціальної групи не є фіксованим або об'єктивним. Він залежить від того, як це сконструюють ЗМІ та інші учасники. Одним із фундаментальних принципів теорії конструктивізму є розуміння соціальної реальності як такої, що формується через спільні дії та зв'язки між людьми, а не як такої, що існує незалежно від них [Sandu & Unguru, 2017]. У контексті соціального конструктивізму образ українських біженок конструюватиметься через взаємодію медіа та інших учасників (глядачів, політичних сил, суспільства) у створенні їх іміджу в медіапросторі. ЗМІ можуть впливати на формування портретів цієї соціальної групи за допомогою особливостей вибору лексики, тематики, рамок для опису подій і фактів. Таким чином, ЗМІ можуть

зосереджуватися на успіхах і досягненнях українських біженок для створення позитивного іміджу або на конкретних ситуаціях, які ілюструють їхні проблеми, невдачі чи помилки, представляючи цю соціальну групу у більш песимістичному світлі.

П'єр Бурдьє є ключовим теоретиком конструктивізму в моїй роботі. Його поняття капіталу представляє ресурс праці, зібраний в його матеріалізованій або інкорпорованій формі [Bourdieu, 1986]. Бурдьє описує відмінності в соціальному становищі як власність чотирьох видів капіталу: соціального, культурного, економічного і символічного [Bourdieu, 1984].

Економічний капітал складається як з матеріальних, так і з економічних ресурсів, таких як гроші та власність [Bourdieu, 1984]. Соціальний капітал відноситься до соціальних зв'язків і відносин, які можуть бути використані для отримання ресурсів і впливу [Bourdieu, 1984]. Цей ресурс набувається через участь в одній або кількох соціальних групах. Ресурс культурного капіталу формується з таких аспектів як отримані знання, формальна освіта, культурні практики та норми, а також досягнутий загальний культурний рівень [Bourdieu, 1984]. Нарешті, символічний капітал вказує на кількість громадського визнання чи влади, яку людина має.

Кожну з цих форм капіталу можна розглядати як цінний ресурс для отримання та підтримки «життєвих шансів» людей [Bourdieu, 1984]. Крім того, варто підкреслити взаємодію між різними видами капіталу з точки зору того, як вони можуть перетворюватися один на одного та як використання або володіння одним типом капіталу залежить від інших форм капіталу. Слід зазначити, що ці показники соціальної позиції є радше відносними, оскільки соціальні позиції людей можуть розглядатися як низькі або високі залежно від того, як вони порівнюються з позиціями інших осіб у тому самому соціальному просторі [Bourdieu, 1986]. Володіння різними видами капіталу також впливає на позицію індивіда в динаміці влади. Подібність людей у кількості та структурі капіталу

зближує їх у соціальному просторі, потенційно створюючи один соціальний клас.

Повертаючись до теми мого дослідження, варто підкреслити важливість кожного типу капіталу у впливі на досвід жінок-біженок, а також на подальшу інтерпретацію їх та їхнього досвіду ЗМІ. Ця теоретична основа є важливою, оскільки вона дозволяє ідентифікувати різноманітні тенденції в зображенні предметів дослідження шляхом встановлення відмінностей у досвіді на основі унікальних соціальних обставин індивідів. Це також дає нам змогу краще зрозуміти нерівність між особами, які є об'єктами аналізу, як це представлено в ЗМІ. Подібно до перехресного методу, ця теоретична основа дає нам змогу виявити приховані змінні, які впливають на життя біженців. Варто також зазначити, що теорія капіталу Бурдьє зосереджується на ресурсах, які мають індивіди, а не на тих, яких їм бракує, наголошуючи на перевагах, а не на недоліках.

У контексті теми мого дослідження, культурний капітал включає у себе знання та вміння суб'єктів дослідження, їхню культурну та національну ідентичність, що впливає на створення певного іміджу даної соціальної групи у ЗМІ. Тут також може фігурувати їхній обмежений досвід до освітніх та культурних ресурсів у країні, куди вони були переміщені. До прикладу, результати аналізу у розділі 2 продемонстрували наявність проблематичної ситуації у зв'язку з недостатнім знанням мови у країнах, куди прибувають ці жінки. Так, зокрема, незнання мови та відсутність доступних способів її вивчення (безкоштовних курсів для біженців тощо) вносить обмежуючий ефект на їхні освітні та кар'єрні можливості. Також, така недостача культурного капіталу у цьому контексті обмежує здатність біженок формувати соціальний капітал у новій країні.

Соціальний капітал включає у себе мережі соціальних зв'язків біженок. Наявність або відсутність таких зв'язків може мати значний вплив на соціальні можливості та успіхи цієї соціальної групи у новому середовищі. Аналіз у

розділі 3 дозволяє зробити висновки про наявність у українських біженок новосформованих соціальних мереж з підтримки одне одних за кордоном, а також з підтримки, що надається волонтерськими центрами. В той же час, аналіз продемонстрував поширеність ситуацій, у котрих українські біженки були вимушені частково або повністю покинути сім'ю, таким чином, опинившись у новому середовищі без міцної підтримки родинного капіталу. Це є особливо проблематичним, враховуючи ситуацію обмежених ресурсів та складних і вразливих життєвих обставин, у яких знаходиться дана соціальна група.

Українські жінки у даній ситуації опиняються перед вибором - врятувати себе та покинути Україну або ризикувати життям, але залишитися зі своїми сім'ями (враховуючи факт того, що чоловіки не можуть виїжджати за кордоном за винятком кількох виключень) [Vohra, 2022]. Це є особливою відмінністю досвіду українських біженок у порівнянні з досвідами інших воєнних біженців, котрі мали вибір покинути країну або залишитися в ній, але не були змушені робити вибір, пов'язаний із сім'єю. Це досить сензитивний досвід, котрий поглиблює вразливість та ускладнює досвід біженок за кордоном. Опитування волонтерів, що працюють з українськими біженками показало, що жінки набагато більше наражаються на небезпеку сексуального насильства та торгівлі людьми [Makovetska, 2022]. Вони також відчують більші фінансові труднощі, що призводить до бідності та ускладнень зі здоров'ям [Makovetska, 2022]. Все ж, створюючи гендерну перевагу, уряд намагається врятувати дітей і майбутні покоління.

Цей закон, ухвалений урядом створює певні привілеї для українських жінок, але в той же час має ряд ускладнюючих наслідків для них. Він частково впливає на обставини їх переміщень та перебування за кордоном, а також на управління підтримкою для біженців у конкретних країнах, куди вони прибувають [Parekh, 2022]. Це зокрема впливає на їх сприйняття за кордоном, зокрема у порівнянні з біженцями, що прибували до Європи у 2015-16 роках. Так, біженці з Середнього Сходу, Сирії та Африки нерідко сприймалися вороже,

з огляду на існуючу ісламофобію, котра зокрема повпливала на формування негативного ставлення до чоловіків-біженців [Parekh, 2022].

Різниця між прийомом тих, хто втік від російських бомб у Сирії, і тих, хто загинув від російських бомб в Україні, стала разючою у 2022 році. Причиною назвали те, що минулої весни запрацювала директива ЄС щодо масових втеч. Але чому він не активувався для сирійців?

DN.se, 2022/08/24

Таким чином, гендерна диспропорція у цих різних хвилях біженців демонструє деякі відмінності у сприйнятті цих груп у світі, ставлячи українських біженок у більш привілейований стан у порівнянні з іншими групами біженців, тим самим впливаючи на формування їхнього досвіду та сприйняття у світі.

Економічний капітал у контексті українських біженок також має істотний вплив на їх репрезентацію у ЗМІ та на їхній досвід у міграції загалом. Економічний капітал є важливим фактором безпеки та благополуччя для цієї соціальної групи. Недостатність економічного капіталу може обмежувати можливості біженок та підвищувати ризики стати жертвою експлуатації, торгівлі людьми та інших форм насильства - дана проблема неодноразово трансливалася як актуальна та така, що вимагає уваги, в новинних медіа як України, так і Швеції. Недостатність економічних ресурсів може відображатися у формування образу цієї соціальної групи у ЗМІ як такої, що є жертвою обставин та вимагає допомоги. Якщо ж біженки отримують достатньо фінансових ресурсів, мають змогу забезпечити харчування та медичну допомогу для себе та своїх дітей, їхні ризики відчувати соціальну незахищеність та різні наслідки економічної нерівності - знижуються. Все ж, для біженців ситуація фінансової стабільності є скоріше рідкісним явищем, особливо на початку їхнього процесу переміщення. Вони нерідко змушені жити у складних умовах з обмеженим доступом до матеріальних благ. Люди, котрі до війни мали дохід рівня "вище середнього", понизили свій соціальний статус, будучи біженцями

[Sydorov & Kovalska, 2022]. Багато з них змушені жити на соціальні виплати (для біженців або виплати по безробіттю) [Sydorov & Kovalska, 2022]. Аналіз у розділі 2, зокрема продемонстрував цей факт повторюваними повідомленнями про необхідність підвищення матеріальної допомоги для біженців, а також бажанням біженок якнайскоріше працевлаштуватися у новій країні.

1.2. Образ біженок у медіа: результати українських та європейських досліджень

Теоретична інтерпретація ключових понять дослідження

Біженці

Українці, котрі були вимушені покинути країну через війну можуть мати різні статуси, прибуваючи за кордон.

Звертаючись до термінології, поняття біженця застосовується щодо українців, котрі подали заявку на отримання статусу біженця. Даний статус практично є безстроковим. Інший статус - це "особа під тимчасовим захистом". Згідно з соціальним механізмом тимчасового захисту, котрий був ухвалений Європейською комісією 4 березня для громадян України, котрі залишили країну після 24.02.2022, такі переміщені особи мають право на проживання в ЄС, працювати та отримувати соціальне забезпечення та ряд послуг, в тому числі, освітніх та медичних [Temporary protection, 2023]. Даний механізм не є безстроковим та обмежується одним роком із правом продовження або скорочення у випадку стабілізації ситуації в Україні [Temporary protection 2023].

У моїй роботі я послуговуюся поняттям "біженки", оскільки саме це поняття є переважаючим в українських та шведських медіа щодо переміщених жінок, котрим довелося залишити Україну внаслідок війни.

Жінки-біженки

Дослідження було обмежено українськими біженками, які змогли залишити Україну з документом, у якому їхня стать була "жіноча", оскільки було недостатньо інформації, щоб отримати вичерпну картину гендерного розподілу ідентифікації біженця. Варто відзначити, що ці люди можуть ідентифікувати себе як представників різних гендерів. Той факт, що вони перетинають кордон, ідентифікуючи себе як жінки, і вживаючи представлення себе як «жінок» в ЗМІ, що розглядаються, є вирішальними мотивами для звуження дослідження суто до цієї гендерної категорії.

Media-образи/Media-репрезентації

Під медіа-образом або медіа-репрезентацією у моєму дослідженні маються на увазі репрезентації соціальної групи, сформовані за допомогою різних медійних платформ - у випадку мого дослідження - новинних сайтів. Медіа відіграють важливу роль у представленні ключових соціальних маркерів ідентичності [Fürsich, 2010]. Зокрема, це такі характеристики, які стать, вік, клас, етнічна приналежність, сексуальність тощо [Fürsich, 2010]. Також у фокус уваги медіа може потрапляти зовнішність представників соціальної групи, особливості характеру, досягнення або контекст, у котрому вони знаходяться. Таким чином, медіа-портрет є конструкцією, створеною медіа для представлення певної особи або соціальної групи з адопомогою текстів, візуальних або аудіо-візуальних матеріалів [Fürsich, 2010]. Ці портрети можуть мати значний вплив на сприйняття особистості чи групи глядачами або читачами, впливаючи на творення публічної думки. Медіа-портрети можуть бути засновані на фактах, але також вони можуть містити елементи суб'єктивності, залежно від мети створення репрезентації та того, хто є автором таких матеріалів.

З початком повномасштабного вторгнення росії в Україну, українські біженки все частіше стали фігурувати у різних дослідницьких публікаціях в сфері соціальних наук у якості об'єкту досліджень. Війна в Україні викликала великий резонанс у світі і багато країн продовжують брати активну участь у допомозі жертвам війни, а особливо матерям та дітям, котрим довелося покинути країну через небезпеку. На основі цього створюються дослідження на різну тематику з метою виявлення основних тенденцій для розуміння цього відносно нового феномену біженок з України, їхньої характеристики, потреб та проблем, з якими вони стикаються. Для ознайомлення з поточною ситуацією стосовно існуючих досліджень на тему, варто оглянути дослідницькі роботи з теми у світовому та українському науковому контексті.

Попередні світові дослідження, пов'язані з образом біженців з України, передусім були сфокусовані на вивченні наративів навколо біженців у соціальних мережах та інших інформаційних медіа. Ці дослідження більшою мірою концентрувалися на вивченні громадської думки щодо подій, пов'язаних із біженцями.

Зокрема, польські дослідники, що спостерігали за тим, як їх країна з початку повномасштабного вторгнення прихистила значну кількість біженців з України, виконали значну роботу з аналізу репрезентації українських біженців у польській пресі. Так, дослідження автора Zawadzka-Palucka, досліджує трактування даної групи біженців, їх переміщення та прийом у Польщі [Zawadzka-Palucka, 2022]. Дане дослідження корисне тим, що пропонує приклад опису того, яким чином у медіа з різними ідеологічними та бізнес-цілями висвітлюються українські біженці та міграція з України, зокрема в протиріччі з іншими групами біженців з різних регіонів світу. Дослідження показало перевагу нейтрального та позитивного тлумачення переміщених українців у ЗМІ та показує високий потенціал європейських ЗМІ до формування гуманітарної відповіді на міграцію [Zawadzka-Palucka, 2022]. Результати цього дослідження також є корисними як внесок у розуміння процесів створення, нормалізації та боротьби з антимігрантськими дискурсами.

Наступне дослідження з теми це робота авторства Khatua та Nejdil [Khatua & Nejdil, 2022]. Це дослідження мало за мету визначити різні етапи шляху українських біженців, починаючи з переміщення до розміщення у приймаючій країні, використовуючи структури з чотирьох етапів: прибуття, перебування у притулку, адаптація та інтеграція [Khatua & Nejdil, 2022]. Таким чином, дослідження має потенціал у допомозі політикам зрозуміти поетапні проблеми у різний час життя переміщених людей за кордоном та вжити відповідні заходи для допомоги біженцям [Khatua & Nejdil, 2022]. Дане дослідження корисне тим, що підтверджує доцільність використання даної структури інструментарію для

дискурс-аналізу, котрий може бути використаним для подальших досліджень на дану тематику з залученням інших видів медіа.

Наступне дослідження є особливо корисним для мого аналізу, оскільки для його проведення залучалися шведські новинні ЗМІ [Fekre, 2023]. Автором був використаний критичний дискурс аналіз статей у щоденних шведських газетах. Висновки даного аналізу показали, що медіа описують українських біженців з точки зору їхньої географічної та культурної близькості до Швеції. У ЗМІ також підкреслюються схожості між цими двома країнами з наголошенням на тому, чому українські біженці заслуговують буду під прихистком Швеції та залишатися у ній [Fekre, 2023]. Також наявні наративи, що зосереджуються на вразливості біженців та їх потреби у допомозі, що часто виражене через критику на адресу влади Швеції [Fekre, 2023]. Це дослідження є показовим у тому, як репрезентація у ЗМІ та використання мови може впливати на юридичні зобов'язання держав та суспільств, що приймають біженців.

Наступне дослідження було сфокусоване на тому, як медіа репрезентація впливає на політичні дебати про біженців [Kotilainen & Pellander, 2021]. Аналіз був зосереджений на дослідженні протиставлення "жертва/загроза" у зв'язку з візуальною конструкцією портрету біженця. Дана стаття концентрується на історичних репрезентаціях біженців з кінця 1930-х по 2015, ілюструючи як у цьому часовому проміжку трансформуються уявлення про біженців, що "заслуговують" або "не заслуговують" прихистку та підтримки [Kotilainen & Pellander, 2021]. Ці ставлення формувалися в залежності від ієрархічних уявлень, підкріплених расовими та глобально-політичними мотиваціями. Дана робота є корисною, оскільки пропонує історичний екскурс у проблему формування сприятливих і несприятливих ставлень до біженців.

Теми, пов'язані з біженцями протягом останнього року активно фігурували і в українських наукових виданнях. Одне з таких досліджень представляє особливу користь, оскільки аналізує загальні прояви тематики біженців та внутрішньо переміщених осіб у медіапросторі України та світу,

досвід держав, які приймали вимушених мігрантів та напрями їх медіапідтримки [Fiialka, 2023]. Був оцінений вплив соціального капіталу на створення стратегій для рішення біженців переміститися за кордон. Більшість опитаних (з 1170 респондентів) були представниками середнього класу, що мають родину та дітей і є задіяними у різноманітних сферах праці (наукова та освітня діяльність, сфера ІТ та послуг, самозайняті та підприємці). Основним фактором для їх евакуації стали переживання за свою безпеку та життя родини. Хоча явище вимушеної міграції є добре дослідженим з різних перспектив (економічної, демографічної, психологічної тощо), медіаобраз біженців досі залишається мало вивченим та фрагментарним. Було відмічено, що навіть використання коректної термінології щодо біженців у журналістських матеріалах не є достатньо правильним з точки зору їх дійсного правового статусу, оскільки одним з найбільш поширених правових механізмів щодо них є “тимчасовий захист”.

Наступне дослідження, авторства Лібанової Елли, науковиці в галузі демографії та соціоекономіки описує масштаби та наслідки вимушених зовнішніх та внутрішніх міграцій внаслідок активної фази російсько-української війни [Libanova et al., 2022]. Це одне з перших та найбільш широких аналітичних досліджень з осмислення міграційних тенденцій після 24.02.2022. Дане дослідження пропонує корисні ресурси зі статистичної інформації про зовнішню міграцію, а також описує основні тенденції про об’єктивний стан речей, пов’язаний з переміщенням українців внаслідок війни [Libanova et al., 2022]. Авторка оцінює чинники повернення вимушених мігрантів до України та наслідки цих масштабних переміщень. Дана робота буде використана для отримання аналітичних даних про вимушене переміщення українок за кордон та для опису наявного стану речей у перші місяці повномасштабної війни.

РОЗДІЛ 2. РЕЗУЛЬТАТИ ДИСКУРС-АНАЛІТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМ ЗОБРАЖЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНОК В МЕДІА УКРАЇНИ ТА ШВЕЦІЇ

2.1. Пізнавальні можливості дискурс-аналізу та візуального аналізу у дослідженні медіа-образів

Дискурс-аналіз - це метод дослідження мови у взаємодії із соціальними процесами, що відбуваються у суспільстві [Kamalu & Osisanwo, 2015]. Таким чином, дослідження засновані на цьому методі зосереджуються на тому, яким чином мова використовується для конструювання сенсів та соціальної реальності. Отож, мова є центральним елементом дослідження у дискурс-аналізі. Вона має вплив не тільки на передачу інформацію, але й на її розуміння та сприйняття іншими [Kamalu & Osisanwo, 2015]. Вона також може бути використана для створення тих чи інших конотацій, настрою, переконань тощо. Дослідники дискурсу аналізують, які слова та фрази використовуються у тих чи інших джерелах та як вони пов'язані із конкретним контекстом та який вплив мають на аудиторію [Happer & Philo, 2013].

Використання дискурс-аналізу для вивчення медійного дискурсу є досить поширеною практикою у сучасних медіа-дослідженнях. Дискурс-аналіз дозволяє аналізувати медійний дискурс з різних перспектив, включаючи структурний, лінгвістичний, соціокультурний та політичний аспекти [Manzoog et al., 2019]. Один з підходів до дискурс-аналізу медійного дискурсу полягає в дослідженні текстів, які створюються медіа-організаціями. Аналізуючи структуру, мовні засоби та стиль цих текстів, можна розкрити певні схеми або шаблони, які використовуються для спрямування думок глядачів та читачів [Handford et al., 2023]. Наприклад, можна досліджувати, які теми акцентуються в медійних повідомленнях, яка лексика використовується для опису подій або які категорії аналізуються в медійних репортажах [Samaie & Malmir, 2017]. Аналізуючи цю лексику, можна виявити політичні та ідеологічні орієнтації, а

також вплив їхніх дій на формування медійного дискурсу [Wodak, 2011]. Даний якісний метод у моєму емпіричному дослідженні акцентує увагу на інформаційному елементі (тексти, коментарі, описи тощо) та змісті візуальних зображень для їх супроводу. Однак, враховуючи доступну різноманітність у застосуванні цього методу, є можливим також використання різних тактик та підходів для подальшого вивчення теми.

Варто також підкреслити, що застосування даного якісного методу зазвичай не має достатньо стандартизованого характеру та чіткої уніфікованості. Натомість, його структура та тип аналізу може варіюватися, залежно від теми, що використовується. До того ж, варто розуміти наслідки того, як на цей нестандартизований метод може накладатися вплив умов війни, що не тільки зумовлює підвищений акцент на темі, з огляду на її високу актуальність, але й може впливати на підвищену емоційність або суб'єктивність текстів.

Для проведення дослідження з аналізу образів та дискурсів навколо українських біженок, було обрано метод критичного дискурс аналізу. Це методологія, спрямована на виявлення владних структур, культурних ідеологій та соціальних норм, вбудованих у мовну структуру, вживану у медіа [Schiffrin et al., 2008]. У процесу аналізу основний мій фокус як дослідниці був націлений на мову та особливості дискурсу текстів вибірки, був здійснений пошук шаблонів та тем, що вказують на основну динаміку влади та культурні цінності.

Мова також є засобом реалізації вербальної поведінки, що виконує соціальну функцію, коли представлена у формі тексту (усного або письмового) [Santosa, 2003]. В свою чергу значення, знайдені у текстах, можуть реалізовуватися за допомогою різних метафункцій. Ідеальна функція - це вираження сенсу через процеси, знайдені в текстах. Для таких випадків популярним у використанні є аналіз транзитивності, котрий дає змогу дослідити ідеології у тексті, а також проаналізувати персонажів або інші елементи.

Для дослідження контексту у новинних текстах було запозичено структуру для аналізу контексту Halliday [Halliday, 2014]. Дослідник аналізує три аспекти контексту, а саме "Field", "Mode" та "Tenor". Це пов'язані між собою аспекти, котрі дають змогу використати та трактувати мову та текст різними способами.

За концептуалізацією автора, поле "Field" стосується тематичних напрямків вмісту текстів. Для різних областей та тем, що транслуються (політичний, економічний вимір тощо), використовується різна лексика та, відповідно, по-різному висвітлюється тема та суб'єкт, що фігурує у ній.

Наступний аспект, "Mode", в свою чергу стосується режиму та середовища використовуваного у каналі зв'язку. Більшою чергою у моєму аналізі даний аспект позначає настрій, яким супроводжується текстове повідомлення.

Останній аспект, "Tenor" використовується для позначення ролей, котрі виконують персонажі тексту, а також стосунки з ними (для випадку мого дослідження - суб'єкт аналізу). Саме на цьому етапі може знайти прояв інтерсекційності, оскільки цей аспект використовується на позначення віку, статусу та інших соціальних показників суб'єкта.

У випадку мого дослідження, розуміння настрою, що виражається у тексті, що формує новину, є важливим, враховуючи завдання дослідження. Те, яким настроєм та тоном супроводжуються тексти новин, дає інформацію зокрема про те, як саме сприймається та транслюється інформація про суб'єкт новин, та відповідно, яким чином він презентується аудиторії.

Для поєднання соціального конструктивізму та інтерсекційності у своєму дискурс-аналізі, я почала роботу зі збору корпусу текстів, які в свою чергу відображають перетин різних соціальних ідентичностей. Ці соціальні ідентичності було обрано пошуковим способом за їх згадками у текстах вибірки. Була проаналізована мова, яка використовується в новинних статтях для опису українців у ролі біженців в різних країнах світу. Тут було зазначено наявність

перетину таких ознак, як гендер, економічний та соціальний клас (у прояві освіченості та кваліфікованості).

Застосування соціального конструктивізму та інтерсекційності у моєму аналізі дасть мені можливість забезпечити більш детальне розуміння того, яким чином використання мови відображає та зміцнює ті чи інші відносини влади у соціальній структурі.

Наступний метод, метод візуального аналізу передбачає ідентифікацію, опис та аналіз візуального матеріалу [Schreck & Keim, 2013]. Цей метод дозволить дослідити графічні матеріали в новинах про українських біженок. Це допоможе доповнити образ створених ідентичностей об'єкта дослідження додатковими фактами, зібраними із зображень та інших візуальних додатків до новинних статей.

Важливо зазначити, що візуальні представлення мають більший вплив на сприйняття людей, ніж текстові повідомлення, тому що їх легше зрозуміти та відновити в пам'яті [Bucher & Schumacher, 2006]. Зображення в новинах можуть мати особливо потужний вплив на емоційну реакцію громадськості [Sharkey, 1993]. У моєму дослідженні цей підхід передбачає ретельний аналіз візуальних компонентів (фотографій), включених до новин. Для проведення візуального аналізу вибірка новинних статей для дискурс-аналізу була переглянута на наявність візуальних матеріалів. Виявлені зображення були організовані в окрему вибірку та розділені за джерелами новин для дослідження. Для візуального аналізу було обрано 5 категорій аналізу: суб'єкти (хто зображений на фото), об'єкти (що зображено), емоційне забарвлення (який настрій виражає зображення), фізичне розташування (де зроблено фото), та загальні елементи.

Обмеження

Обсяг дослідження та часові рамки створили деякі обмеження та розмежування для мого дослідження. Моє дослідження обмежене таким суб'єктом, як жінки-біженки. Вживаючи поняття "жінки", до уваги беруться люди, котрі ідентифіковані як особи, що мають "жіночу" стать у офіційній

документації, а саме, у ID документі, необхідному для перетину кордону, оскільки саме ці люди мають право на необмежений вільний виїзд за кордон під час війни в Україні станом на теперішній час. Варто також зазначити, що не всі з цих людей особисто ідентифікують себе як жінки. При цьому у фокус уваги дослідження не потрапляють соціальні групи, котрі підпадають під виключення, пов'язані з поточними законними регулюваннями можливості виїзду в Україні (наприклад, жінки-строковики, котрі не можуть виїхати, або чоловіки старшого віку, котрі, навпаки, мають право на виїзд).

До того ж, до уваги беруться виключно характеристики та образи цих жінок у медіа, котрі хоч і порівнюються мною з реальними фактами у аналізі, не мають за собою точної фактичної основи, враховуючи, що вибіркою є не наукові або статистичні матеріали, а журналістські статті на новинних сайтах України та Швеції.

У фокусі дослідження лежить часовий період з 24.02.2022 по 24.08.2022, що становить перші півроку з повномасштабного вторгнення росії в Україну. Таке часове обмеження дає можливість отримати найбільш актуальні дані в медіа стосовно даної теми. У аналізі також згадуються досвіди людей, котрі залишаються в країні, а також їхні мотиваційні фактори для того, щоб залишитися або виїхати, однак це не є центром мого дослідження, а лише опорними деталями для прояснення теорій або умовиводів.

Також, незважаючи на те, що у дослідженні використовується теорія інтерсекційності, в першу чергу до уваги береться стать та деякі соціально-демографічні особливості обраної соціальної групи, в той час як аналіз виключає такі характеристики, як наприклад, етнічна приналежність або сексуальна орієнтація, оскільки ці фактори не фігурували у вибірці медійних текстів.

2.2. Висновки дискурс-аналітичного дослідження

Дане дослідження мало на меті вивчити, за допомогою яких елементів формується новинний дискурс про українських біженок в українських та шведських новинних ЗМІ під час перших шести місяців повномасштабного вторгнення росії в Україну, та визначити особливості медійного новинного дискурсу навколо жінок-біженок з України, порівнявши його риси у новинах Швеції та України. В якості джерел для аналізу українських новин було випадковим чином обрано трійку з найпопулярніших новинних медіа в Україні, а саме, "ТСН", "Суспільне" та "Українська правда". В якості джерел для аналізу шведських новин, було обрано трійку популярних джерел, котрі знаходяться у вільному безкоштовному доступі, а саме, Dagens Nyheter, Expressen та Aftonbladet. Такий вибір був зумовлений тим, що враховуючи їхню вищу доступність з огляду на можливість безоплатного перегляду, вони потенційно збирають більше онлайн переглядів серед читачів, а отже дискурси, формовані цими джерелами, мають більше потенціалу для поширення. Виклик на цій стадії полягав в тому, що кожне з цих джерел було викладене шведською мовою та не мало англійського перекладу. Однак, був виділений додатковий час для їх коректного перекладу на англійську мову, що зробило їх дискурс-аналіз можливим.

Вибір конкретних одиниць аналізу - або новинних дописів - проводився по-різному для українських та шведських джерел. Оскільки українські джерела містять більше дописів та інформації про об'єкт дослідження, а пошук за ключовими словами не працював (не завжди показував релевантні дописи), мною було вручну оглянуто та опрацьовано з кроком 2 (кожен другий день) з 24.02.2022 по 24.08.2022 та додано у вибірку усі релевантні для моєї теми дописи. Що стосується шведських новинних медіа - то вони містили менше інформації на дану тему, і формування вибірки - мало інший, простіший характер, а саме, пошук за ключовими словами "ukrainska flyktingar" ("українські біженки" в перекладі зі шведської).

Для аналізу були враховані медіа-повідомлення, що датуються 24.02.2022 по 24.08.2022. Такі часові рамки були обрані, оскільки вони враховують часовий проміжок, що становить півроку від початку повномасштабного вторгнення. Цей часовий проміжок дав змогу дослідити основні актуальні дискурси стосовно українських жінок у новинах, що стосуються російсько-української війни у медіа обох країн.

Одиницями аналізу у моєму дослідженні є речення або абзаци, що містять релевантну інформацію (згадування українських жінок-біженок у будь-яких контекстах).

Одиницями підрахунку є слова, речення та словосполучення, котрі представляють цінність для дослідження як такі, що містять в собі дані про характеристики суб'єкту аналізу, обставини та контексти, пов'язані з ним, що також безпосередньо відповідали тематикам, визначеним у кодифікаторі. З архіву вебсайту новин "Суспільне" була взята 81 релевантна стаття та 164 одиниці аналізу. Вебсайт "Українська Правда" містив 27 релевантних статей та 91 одиницю аналізу. Вебсайт "ТСН", відповідно, 39 статей та 61 одиниць аналізу. Вебсайт "Aftonbladet" налічував 31 релевантну статтю та 64 одиниці аналізу. "Expressen", відповідно, 18 статей та 43 одиниці аналізу, і "DN" - 45 статей та 70 одиниць аналізу. Загалом аналіз охопив 147 статей з українських ЗМІ та 94 зі шведських.

Вебсайт "Суспільне Новини" - це загальноукраїнське суспільне інтернет-ЗМІ на інформаційну тематику. Це джерело має власний вебсайт, матеріали з архіву котрого використовувалися для дослідження, а також сторінки у соціальних мережах і застосунк, куди дублюються новини. За даними Інституту масової інформації, це новинне джерело з 2021 року входить до "білого списку" українських медіа, що мають високий рівень якісної інформації [Інститут Масової Інформації, 2021].

"Українська правда" - це українське суспільно-політичне інтернет-ЗМІ, функціонуюче з 2000 року. Дане видання користується високою популярністю

серед української аудиторії та у 2020 році займало перше місце за кількістю переглядів серед українських онлайн-медіа [Інститут Масової Інформації, 2020]. Воно також входить у "білий список" українських медіа з 2020 року [Інститут Масової Інформації, 2022].

ТСН або «Телевізійна служба новин» — щоденна програма новин каналу «1+1», а також український інформаційний вебсайт, котрий залишається одним з найпопулярніших в Україні. Згідно з даними дослідницької компанії Gemius Audience, TSN.ua за результатами 2020 року посів перше місце у рейтингу новинних сайтів України за кількістю унікальних користувачів [1+1 Медіа, 2021].

"Aftonbladet" — шведська вечірня й онлайн-газета, редакційна сторінка якої з початку 1960-х має політичне позначення «незалежна соціал-демократична» [Koncernen, 2007]. Згідно з аналітичною компанією Kantar Sifo, порівняно з іншими веб-сайтами, Aftonbladet мають високі цифри щодо відвідувань, охоплення та переглядів сторінок шведськими інтернет-користувачами [Kantar Sifo, 2017].

«Expressen» — шведська щоденна вечірня газета та новинний веб-сайт, позначений як «незалежне ліберальне» джерело. У списку Kantar Sifo "Expressen" займає друге місце для переглядів, охоплення та відвідувань серед шведських користувачів Інтернету [Kantar Sifo, 2017].

"Dagens Nyheter" (DN.se) — одна з найбільших ранкових газета Швеції [Dagstidnings-Förteckning, 2018]. Керівна сторона DN називала себе незалежною з 1973 року, але з 1998 року перейшла на означення себе як незалежної ліберальної газети. DN також користується високою популярністю маючи четверте місце в рейтингу найпопулярніших новинних вебсайтів [Kantar Sifo, 2017].

Основним критерієм для відбору цих новинних джерел була їх популярність серед аудиторій країн, де вони випускаються. Для аналізу пріоритетною підставою для відбору було охоплення, котре мають онлайн-

видання, незважаючи на те, що вибір був частково зроблений також з огляду на авторитетність видань. Перелічені онлайн-видання можуть мати різні політичні або ідеологічні орієнтації, однак їх охоплення аудиторії стали головним фактором для їх вибору, враховуючи їх більшу можливість впливу на читачів та глядачів.

Оскільки було поставлено за задачу виконати аналіз транзитивності, що є по суті аналізом *at the clause level*, спершу мною було підготовлено дані та відкинуто будь-яку нерелевантну інформацію. Для цього увагу було зосереджено саме на реченнях, в яких фігурували українські біженки, їх характеристика та будь-які посилання на них загалом. Таким чином було відібрано релевантні речення або абзаци, котрі стали одиницями аналізу.

Враховуючи відмінності у розмірі вибірки для українських та шведських новин, мною не було зроблено висновків про відмінності у частоті появи тих чи інших категорій у текстах. До уваги бралися лише основні теми, котрі опинилися у фокусі медійної уваги, а також способи їх вираження. Однак у випадках, у котрих більш явно помітний особливий акцент на тій чи іншій категорії, було описано те, де саме був зроблений фокус, та проведено паралель з тим, чи фігурує він у новинних виданнях іншої країни.

Критичний дискурс аналіз був використаний як концептуальна основа для дослідження дискурсів навколо українських біженок. Транзитивний аналіз був обраний для формування аналітичної структури. Все ж, репрезентативність відібраних текстів та джерел може підлягати критиці, так само як і випадковий метод їх відбору. Це все обумовлюється особливостями обраного якісного методу дослідження.

Отож, з огляду на поставлені завдання дослідження, було створено наступні виміри та категорії аналізу:

1) Екстралінгвістичний вимір, що містить категорії поля (Field) (політичне, економічне, соціальна, воєнне поле та сфера охорони здоров'я) та конотації (mode) (позитивна, негативна, нейтральна та амбівалентна).

2) Лінгвістичний вимір, що складається з категорії Tenor та позначає знайдені у медіа образи біженок (жінки-біженки як жертви війни, жертви переслідувань, насилля та погроз за кордоном, економічні суб'єкти, матері, доглядальниці, біженки старшого віку та біженки змушені покинути сім'ю).

В додаток було розроблено аналіз візуальних матеріалів, котрі супроводжували обрані новинні дописи. Пошуковим чином для цього було виокремлено такі категорії як Суб'єкти, Об'єкти, Емоційне забарвлення, Розташування та Загальні риси.

Для аналізу транзитивності було визначено три основні типи процесів за Halliday, котрі є доцільними для контексту дослідження. По-перше, це Матеріальні процеси (дій та події у матеріалах), Ментальні процеси (емоційне забарвлення), а також Реляційні процеси (відносини власності) [Halliday & Matthiessen, 2004].

До Матеріальних процесів можна віднести ситуацію біженства як таку (саме біженства, а не міграції, оскільки саме це поняття використовувалося у переважній більшості матеріалів), а також адаптацію до життя за кордоном.

Ментальні процеси - це відчуття, що (1) транслювали досвід біженок та (2) те, з супроводом якого настрою він транслювався у матеріалах. Для шведських новин переважав опис негативних ментальних процесів, або ж негативний настрій, - відчуття жалю щодо біженок, опис негативного досвіду цих жінок за кордоном або під час біженства; тощо. Для українських - переважав позитивний настрій - передача відчуття подяки біженок, спасіння від війни, успіхи у адаптації та допомога Україні під час перебування їх за кордоном:

Пасажирка автобуса Тетяна відзначила: "Місцеві жителі все розказали, пояснили нам. Зустріли. Ми під'їхали і все нам: і чай, і каву, все-все. Нагодували, напоїли. Дуже добре відносяться. Дякуємо їм велике. Підтримують нас.

Все дуже добре. Ну, ми тримаємося і думаємо, що тиждень ще і все. Вернемося. Все у нас буде добре."

Суспільне, 2022/03/08

Що стосується реляційних процесів - то у моєму аналізі це відображено за допомогою опису капіталів Бурдьє у відношенні до результатів аналізу у розділі 1.

Field

По-перше, було виявлено те, яким чином сформований політичний дискурс навколо українських жінок біженок. Завдяки ролі у таких процесах, як організація та участь у мітингах та зборах коштів та протестах, українські біженки зображуються українськими новинними медіа, як політично активні особистості, котрі прагнуть допомагати своїй країні та населенню інформаційно та фінансово, фізично знаходячись у іншій країні.

В свою чергу, у шведських новинних джерелах даний дискурс не є присутнім, що говорить про інший фокус новинних дописів. Власне, фокус шведських новин у контексті українських біженок зміщено в бік політичних ініціатив, запроваджених у Швеції та інших країнах Європи у зв'язку з прибуттям біженок. Тут українські біженки фігурували як люди, що потребують допомоги на рівні законопроектів з надання фінансових компенсацій, житла та працевлаштування і навчання, запобігання насилля (в тому числі уникнення ризиків експлуатації та проституції серед цієї групи людей), а також привертання уваги до проблеми дискримінаційного характеру міграційної політики у Швеції ("Набагато легше приймати українських християнських жінок" (цитата шведського політика, якого обговорюють у тексті новини), "прірва у ставленні до українських та сирійських біженців") [Afronbladet, 2022/04/01].

Шведські новинні медіа також привертають увагу до дискримінаційних випадків бачення українських жінок світовими політиками: "насмішливе зображення української біженки жінки у газеті", об'єктивація українок

політиком у Бразилії "королеви краси" та у Китаї - "треба взяти турботу над красивими українками [DN.se, 2022/03/16]. Крім того, часто згадується про складність отримання абортів в Польщі, де, за даними PESEL, станом на січень 2023 року понад 963 000 українських біженців, більшість з яких жінки, були прийняті як шукачі притулку [PESEL 2023].

Українські медіа, в свою чергу, підкреслюють важливість сприйняття даної соціальної групи як біженок від війни, а не економічних мігранток, що виїхали з метою роботи.

На відміну від трудової міграції, жінки, які прибули до Польщі... прибули з єдиною метою - опинитися якомога далі від зони бойових дій. Плата, на яку вони зараз можуть розраховувати, це більше некваліфікована праця, фізична праця - це сфера обслуговування, фасування продукції.

TSN, 2022/05/22

Враховуючи відомі випадки зґвалтування жінок представниками російської армії на окупованих територіях, дана проблема дійсно є гострою та вимагає розголосу. Таким чином, політичний дискурс українських новин був більше сконцентований на українських біженках як активних акторах, дискурс шведських новин охоплює політичні дії держав та дискримінаційні випадки, пов'язані з українськими жінками.

Економічний дискурс був представлений у новинних медіа дещо менше, однак все ж має подібні тенденції. Українські новинні медіа більше за шведські фокусуються на активній ролі українських біженок, зокрема підкреслюють їх активність у економічній сфері: "працевлаштування та робота за кордоном після 24.02", "робота онлайн в Україні", "українки допомагають влаштуватися українкам" та "труднощі з працевлаштуванням за кордоном". Шведським новинним джерелам був більше притаманний фокус на "потребі біженок у виплатах", "бажання працювати за кордоном", а також "українки допомагають влаштуватися українкам". Тут також помітна більш

активна роль українських біженок у українських новинах та більш пасивна у шведських.

Неодноразово українські жінки представлені за допомогою матеріальних процесів, які створюють їх не як активних акторів, а скоріше як пасивних фігур, які покладаються на допомогу. Навряд це можна охарактеризувати як однозначно позитивну чи негативну рису. Шведські медійні джерела, все ж, фокусуються на реальних потребах та проблемах, з якими стикаються біженки у незнайомому для них середовищі. Сюди також входить необхідність отримання нової кваліфікації з огляду на невідповідність умовам ринку праці, звертання українських жінок до секс-роботи з потребою забезпечити виживання своїй сім'ї, критична недостатність грошей та завищені ціни у іншій країні. Така медійна увага підкреслює необхідність допомоги та емпатичного ставлення до біженок, що є важливим для покращення їхнього життя поза межами рідної країни. Водночас, деякий елемент пасивності у зображенні цієї групи суспільства може також зашкодити, викрививши сприйняття аудиторії щодо них.

Ще менш представленим виявився воєнний дискурс, однак це етап, на котрому фокус шведських та українських новин майже не відрізняється. В новинних медіа обох країн українські жінки-біженки фігурують як "свідки воєнних дій", "жертви окупації", "ті, хто втратили місце проживання" (зруйнований внаслідок війни будинок або населений пункт), а також "фізично постраждалі від воєнних дій". Все ж, варто підкреслити, що представленість цих дискурсів у українських медіа виявилася вищою, зокрема у категорії "свідки воєнних дій". Українські медіа були більш сфокусовані на історіях біженок, що перш за все проявилось у форматі інтерв'ю, в той час як у шведських медіа був менший фокус на індивідуальному та рідше було представлено індивідуальні історії та досвіди біженок.

"Повернутися до України дуже хочеться, проте незрозуміло, куди саме повертатися. Нам надіслали відео того,

що залишилося від нашого будинку в Маріуполі: дві стінки та чотириметрова вирва від авіабомби. Там нічого не залишилося",
– розповідає Ольга.

Українська Правда, 2022/07/16

Що стосується дискурсу охорони здоров'я, то українські медіа головним чином звертають увагу на обставини, пов'язані зі здоров'ям біженок та їх дітей. Сюди відносяться такі обставини, як "лікування дитини за кордоном", "ускладнення здоров'я внаслідок війни", "виїзд з метою лікування в іншій країні" (найчастіше через неможливість продовження лікування в Україні, "необхідність операційного втручання" та "ускладнення вагітності". Що стосується шведських медіа, то у них даний дискурс є менш відтворюваним. Тут були згадані такі обставини як "необхідність операційного втручання"; ризики, пов'язані з приїздом великої кількості біженців" (повідомлення про підвищені ризики поширення сказу внаслідок приїзду біженок з тваринами; незадовільність стану здоров'я, у порівнянні зі шведським суспільством; підвищена захворюваність на туберкульоз); "ускладнення вагітності"; "виїзд з метою лікування в іншій країні"; а також "необхідність додаткового медогляду українок, що прибувають до Європи". У обох країнах отож підкреслюється необхідність біженок у задоволенні їх потреб, пов'язаних зі здоров'ям. Однак, для Швеції також присутній додатковий контекст, пов'язаний з охороною здоров'я місцевого населення та фокусом на додаткових ризиках.

У вимірі освіти, українські новинні медіа мають найбільший фокус на "просвітницькій роботі в Європі про війну в Україні", "продовженні отримання вищої освіти онлайн в Україні", а також на "зусиллях з вивчення мови в іншій країні". Опрацьовані шведські новини були більш сфокусовані на "недостатньому знанні мови" (шведської та/або англійської), акцент на "достатньому знанні мови", а також на "невідповідності української та шведської освіти" ("недостатня кваліфікація українок для роботи у Швеції" та

"наявний елемент дискримінації у українській школі"). В той час спільними рисами для обох новинних джерел є "(продовження) отримання вищої освіти у Європі", "зусилля з вивчення мови" та "створення політик для спонукання та відкриття можливостей для навчання мові". Тут повторюється патерн зображення українських біженок в українських ЗМІ як активних акторів, які роблять конкретні дії для підвищення свого освітнього рівня та рівня освіти інших українських біженок. Новинні ЗМІ Швеції знову більш сконцентровані на потребах та проблемах українок та на розробці шляхів до їх вирішення, що свідчить про зацікавленість у полегшенні процесу адаптації українок-біженок.

Що стосується соціального виміру, куди були віднесені більш загальні риси, пов'язані з досвідами біженок у зв'язку з їхніми соціальними взаємодіями та пристосуванням у новій країні. Увага українських медіа була значною мірою сконцентрована на тому як українські біженки отримують волонтерську допомогу, а також самі допомагають іншим українкам-біженкам у різних країнах світу. Сюди відноситься відкриття центрів для біженок за кордоном та знаходження підтримки у українських спільнотах. Також частою категорією було звертання уваги на складність процесу біженства і життя за кордоном для біженців (складний процес перетину кордону, відсутність точного розуміння, куди треба буде їхати далі). Тут також зверталася увага на невизначеність майбутнього біженок. У шведських новинах спостерігаються схожі тенденції для перших двох категорій, хоча зі зменшеною частотою. Найбільше у цих новинах увага акцентується на волонтерській допомозі, котру отримують українки у Швеції та інших країнах Європи. Сюди відноситься допомога біженкам у отриманні продуктів харчування, компенсацій, а також житла. Однак, також саме у шведських новинних джерелах зверталася більша увага на незадоволені потреби біженок (це, наприклад, недостатня допомога у пошуці роботи, недостатність підготовленого персоналу у центрах допомоги, а також недостатність

предметів гігієни для біженок з дітьми). Тут категорія невизначеності майбутнього з'являлася у одиницях аналізу лише одноразово.

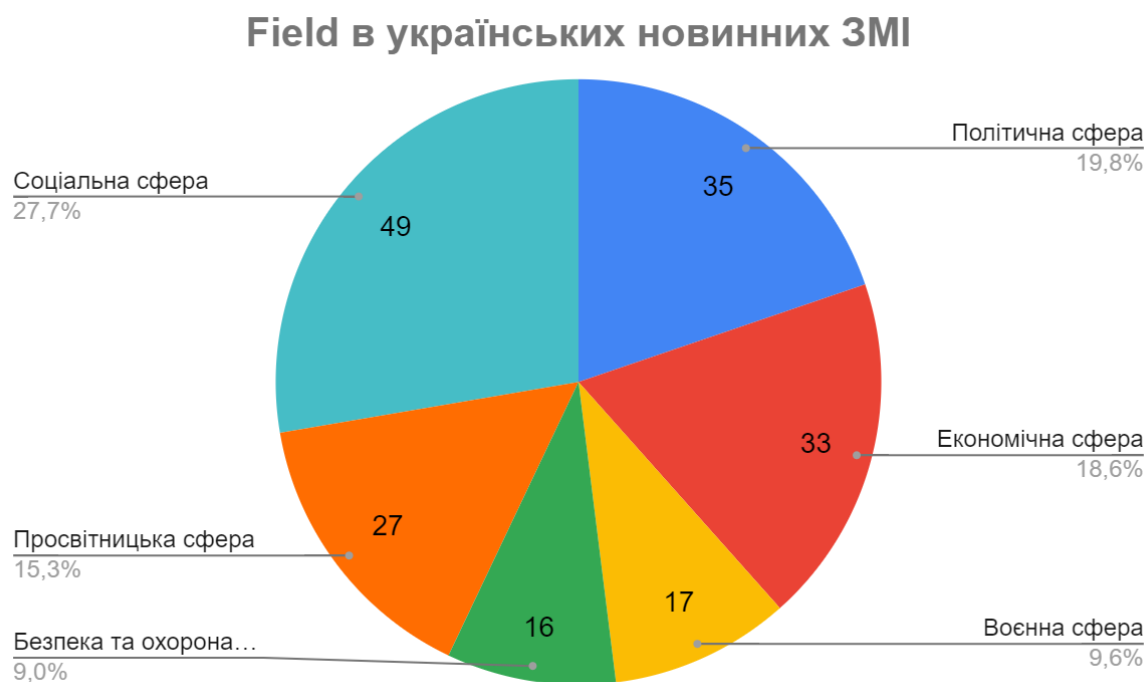

Рис. №1 "Розподіл результатів за категорією Field в українських онлайн ЗМІ"

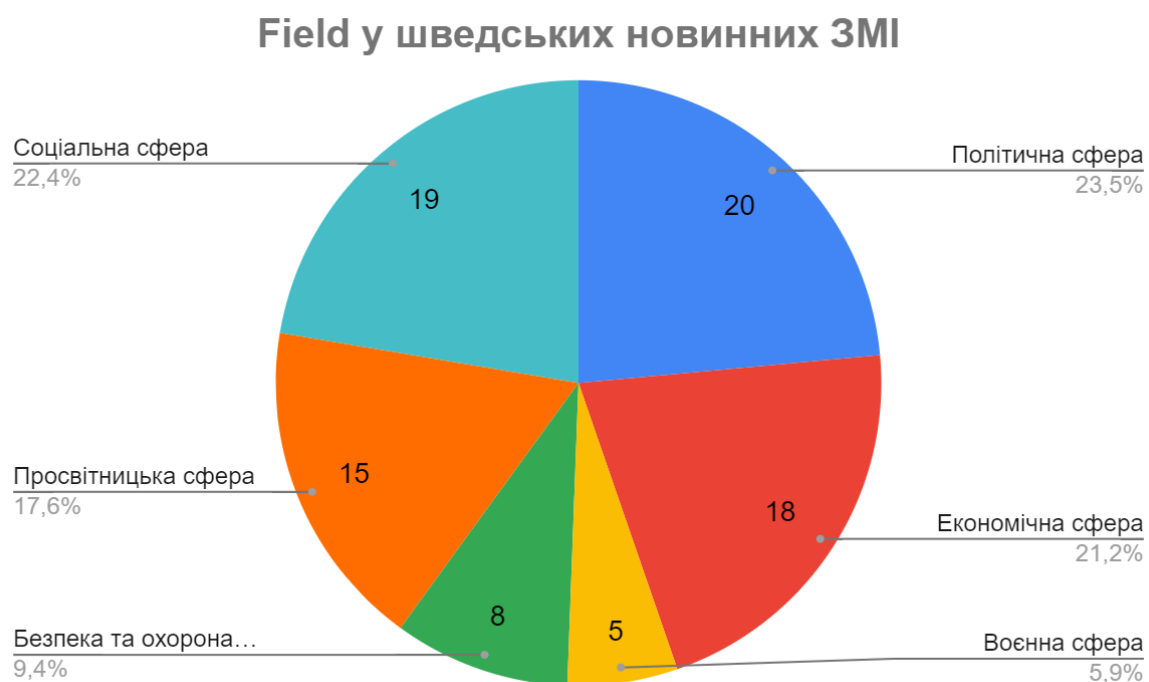

Рис. №2 "Розподіл результатів за категорією Field у шведських онлайн ЗМІ"

Підбиваючи підсумки за виміром “Field” для українських медіа, можна сказати, що найчастіше жінки-біженки з'являлися у дискурсах соціальної, політичної та економічної сфери, найчастіше фігуруючи як активні діячі. Спостерігається акцент на індивідуальному через використання називальних слів у однині ("біженка", "мігрантка", а також вживання особистих імен, що особливо проявилось через велику кількість формату інтерв'ю). Що стосується шведських медіа - то тут українські жінки фігурували найчастіше у політичному, соціальному та економічному дискурсі, як група ("біженки", "мігрантки" "українські жінки з дітьми"), котра потребує допомоги та створення політик та програм підтримки з пошуку роботи та житла, а також активних дій з боку волонтерів.

Mode

Наступним у аналізі був вимір Mode. Позитивна конотація для українських медіа найчастіше була вживана у таких проявах як "отримання допомоги", "спортивні та творчі досягнення українських біженок у світі" (участь та перемога у спортивних змаганнях, марафонах тощо; створення та участь у виставках, створення предметів візуального мистецтва тощо), а також "спасіння від війни" та "віра у перемогу та повернення". У категорії "спасіння від війни" найчастіше підкреслювалася подяка українських біженок за прихисток, підтримку та зусилля з боку волонтерів, влади та жителів інших країн. Велика увага до творчих та спортивних досягнень жінок у біженстві вказує на те, що медіа-джерела України продовжують фокусуватися на українських жінках як на діячках, котрі здатні до адаптації у новому середовищі та попри труднощі знаходять в собі натхнення та мотивацію, щоб творити. Для шведських медіа найчастішими були такі прояви як "отримання допомоги" та "спасіння від війни". Тут підкреслювалися зусилля світових та шведських волонтерських організацій, котрі надають допомогу українцям. Найчастіше ці вислови у опрацьованих новинних статтях Швеції мали форму

констатації фактів: "було зібрано кошти", "волонтери працюють на Україно-Польському кордоні" тощо.

Також для новин обох країн притаманними були висловлення про позитивні риси українських біженок. В той час як в українських медіа вживаються прикметники для позначення рис біженок "сміливість", "сила", "працелюбність", "незламність", у шведських медіа риси біженок описуються через протиріччя "Типова східноєвропейка, яка завжди бачить світлі плями навіть у темряві", "Укр. жінки - не плачущі жертви, і не зневірені біженки".

Що стосується негативних конотацій, то в основному для України вони стосувалися негативних емоцій біженок, пов'язаних із війною та необхідністю міграції (страх, злість, провина, невпевненість), а також вислови, що характеризують міграцію як важкий та виснажливий процес для біженок (складність пошуку гідної роботи, важкість вивчення мови). Для шведських медіа був характерний фокус на негативних емоціях біженок (недостатність грошей на прожиття, незадовільний характер допомоги у іншій країні, банківські проблеми, складність життя без достатнього знання мови), а також на їхніх труднощах з документами та зокрема зі статусом біженця.

Категорія нейтральності є дуже подібною для українських та шведських новин: тут зверталася увага на біженство як факт, на те, ким саме є біженці (жінки та жінки з дітьми), також зверталася увага на "відмінності менталітетів біженців з України та європейців".

Що стосується амбівалентної конотації, для обох медіа часто фігурували вислови, пов'язані з бажанням біженок повернутися додому та бажання виїхати для врятування дітей. Незважаючи на те, що війна продовжує відбуватися, внаслідок чого, українці все ще покидають країну у пошуках безпечного місця для себе та своїх дітей, за даними The UN Refugee Agency, на вересень 2022 близько 81% опитаних українців засвідчили, що мають намір повернутися додому [UNHCR survey, 2022]. Отож, результати аналізу медіа, котрі неодноразово проілюстрували бажання українських жінок повернутися

додому, є реалістичним зображенням ситуації. Також у шведських новинах зображалася характеристика українських жінок як таких що мають "Охайний зовнішній вигляд, макіяж та стильний одяг".

Отож, для українських медіа найчастіше зустрічалася позитивна конотація, свідчення про яку були взяті в основному з інтерв'ю та особистих історій біженок. Для шведських медіа найпоширенішою була негативна конотація, а саме негативні емоції біженок та їх проблеми у новій країні.

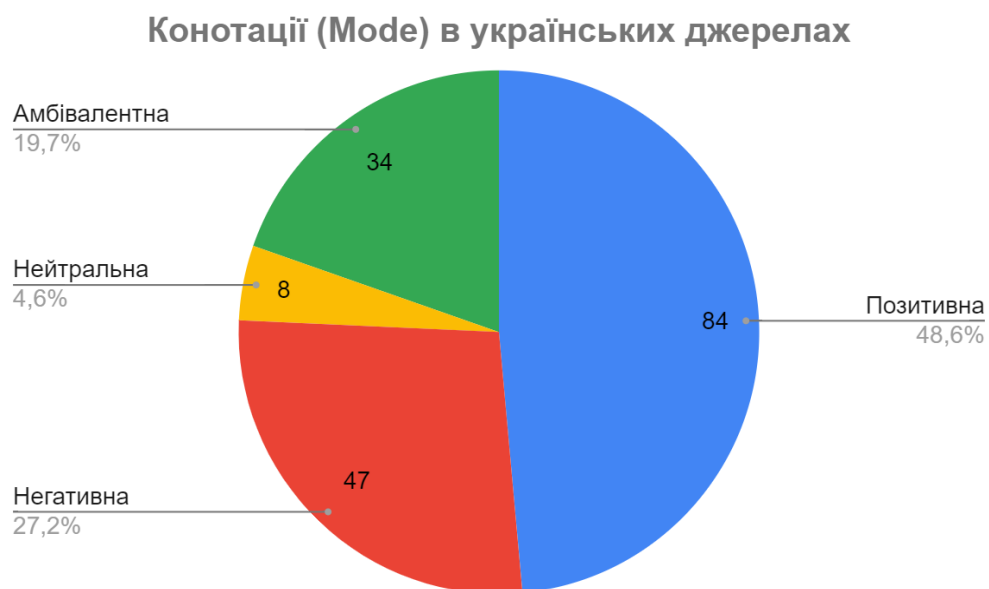

Рис. №3 "Розподіл конотацій в українських онлайн ЗМІ"

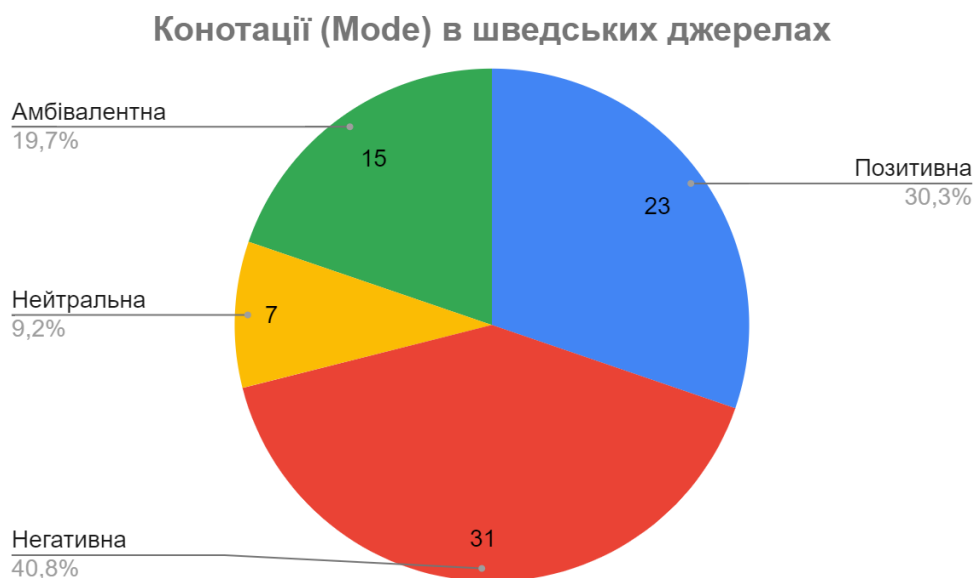

Рис. №4 "Розподіл конотацій у шведських онлайн ЗМІ"

Tenor

Для наступного виміру було використано 7 категорій, котрі описують суб'єктів дослідження у тих чи інших ролях, у котрі їх поставили обставини війни та необхідності біженства. Це образи, котрі використовуються новинними медіа найчастіше для зображення українських біженок. По-перше, це образ "Жертви війни". Для обох країн він найчастіше зустрічався у описі стресових розладів, з якими стикаються українки, яким довелося виїхати; для українських медіа наступним найпоширенішим зображенням був опис українок як свідків травматичних подій, а для шведських - як жертв злочинів російської армії. Для обох країн цей образ був досить поширеним, не спостерігалось замовчування проблем, з котрими стикаються українки.

Наступним було "зображення жінок-біженок як жертв переслідувань, насилля та погроз за кордоном". Дана категорія частіше зустрічається у шведських новинах, в першу чергу для опису ситуацій сексистського ставлення, у котрих опинилися українські жінки за кордоном. Сюди відносилися такі категорії як "Підвищені ризики експлуатації через торгівлю людьми та проституцію", "Пропонування біженкам житла в обмін на секс",

"Сексуальна об'єктивація у рекламі", "Насмішки та переслідування"; "Знуцання сексистського характеру: "красиві українки", "усиновіть українку", "Інші сексистські коментарі". Також саме у шведських новинах часто була піднята проблема недоступності абортів для українок у інших країнах (зокрема мова йшла про Польщу), та особливо у випадках, коли вони були зґвалтовані російськими солдатами. Можна помітити позитивну тенденцію в тому як у шведських новинах привертається увага до проблем порушення прав українок, а також поширений фокус саме на законодавчому аспекті вирішення питань.

Українки, яким вдалося втекти від жахів війни, шоковані, коли в Польщі їм відмовляють у проведенні абортів. Натомість радять продовжувати політ і мовчати про вагітність.

Aftonbladet, 2022/05/10

Наступною була категорія "Жінки-біженки як економічні суб'єкти". Було звернено увагу саме на активні ролі жінок у полі економіки та праці, тож дана категорія була поширена саме для українських новин, та включала в себе категорії "працевлаштування після 24.02", "бажання знайти роботу", "робота онлайн в Україні".

Наступним поширеним образом був "Жінки-біженки як матері". По-перше, дані аналізу відповідають існуючій демографічній інформації про біженців з України (в основному це жінки, значна частина котрих вимушена була тікати з дітьми).

Матері не поспішають повертати дітей в Україну і через фактор безпеки, і через прагнення створити для них сприятливе соціальне середовище: умови для навчання, спілкування з однолітками, культурний і спортивний розвиток.

Українська Правда, 2022/05/30

Результати аналізу новин у обох країнах показують, що найчастіше у новинах привертається увага до матерів з дітьми, котрі покидають країну самі, без супроводу партнера або інших дорослих людей. Також в українських медіа звертається увага на матерів дітей з інвалідністю (був застосований формат інтерв'ю для поширення їхнього досвіду), а у шведських - увага до багатодітних матерів, котрі мігрують самі з дітьми.

Щоб родини з дітьми з інвалідністю повернулися в Україну, необхідно створити для них послуги, не гірші за ті, які вони отримують нині за кордоном та зробити все, щоб становище цих дітей і сімей не погіршилося.

Українська Правда, 2022/06/12

Менш поширеним був образ жінок-доглядальниць. Було відстежено, що новини обох країн відображають біженок, котрі мігрували з тваринами, або тримаючи опіку над неповнолітніми чи старшими родичами.

Так само рідко були зображені біженки-українки старшого віку. В основному, цей образ висвітлювався українськими ЗМІ, а виїзд цих жінок за кордон пояснювався такими причинами, як "переїзд до родини" та "бажання вберегти здоров'я".

Останнім виявленим образом жінок-біженок було їх зображення, як таких, що були вимушені покинути сім'ю в Україні. Тут найчастіше фігурувала розлука з чоловіком, батьками та повнолітніми дітьми.

Підбиваючи підсумки стосовно найпоширенішого образу жінок у біженстві, для Швеції - це образ самотньої матері, вимушеної покинути чоловіка в Україні для рятунку своїх дітей. Ці жінки мають високий ризик постраждати від сексизму у іншій країні (будь це ризик сексуальної експлуатації або знущання), а також мають досвід стресових розладів або переживають наслідки злочинів з боку російської армії. Що стосується найтипівішого портрету українських біженок у українських медіа, то тут найпоширенішим є образ самотніх матерів у розлуці з чоловіком та сім'єю,

котрі страждають від стресових розладів, пов'язаних з війною та міграцією. Також часто це жінки, що подорожують із тваринами та активно намагаються знайти роботу у іншій країні для забезпечення власного життя та життя своїх дітей. Вони часто є свідками травматичних подій та мають високий ризик зіштовхнутися зі злочинною поведінкою щодо себе у іншій країні.

Візуальний аналіз

Також був проведений аналіз візуальних матеріалів, що супроводжували новини, що потрапили до вибірки. По-перше, це був аналіз суб'єктів, що потрапили на фотографії або інші графічні матеріали. Для обох країн це перш за все були жінки та діти. В обох медіа матеріалах часто також фігурував натовп або великі групи людей, а також чоловіки (зокрема проводжаючи, на фотографіях, де були зображені сцени прощання на вокзалі або транспортній зупинці). У шведських джерелах візуальні матеріали були більш різноманітними: тут також було знайдено фотографії, на котрих зображалися волонтери, що допомагають біженкам, а також тварини, котрих біженки перевозять з собою за кордон.

Більша різноманітність була помітна у категоріях розташування подій на візуальних матеріалах. Для українських новин найпоширенішими було розташування - "мітинги у Європі", "пункт перетину кордону", "вокзал", та "транспорт". Для шведських найпоширенішими були - "вокзал", "транспорт", "тимчасове житло", а також міграційне агентство. Тут також можна помітити тенденцію українських медійних джерел до зображення українок як діточок, в той час як шведські джерела більш схильні до зображення їх як "людей, що тікають" та "потребують допомоги".

Що стосується емоційного забарвлення цих матеріалів, то для українських медіа характерний більший спектр емоцій. Це найчастіше емоції суму, тривоги, радості розгубленості, спокою та злості. Що стосується шведських медіа, то тут помітно вирізняється більша кількість емоційного забарвлення у вигляді радості, а також спокою та нейтральності, рідше -

тривоги і розгубленості. Враховуючи великий ризик суб'єктивності у аналізі емоційного забарвлення візуальних матеріалів, було визначено чіткіші індикатори, а саме, вирази обличчя людей на фотографіях та проведено додаткову тріангуляцію.

Наступною категорією були об'єкти, зображені на візуальних матеріалах. Українські новини часто супроводжувалися фотографіями, на котрих у тому чи іншому вигляді був зображений український прапор; сумки (дорожні), на фотографіях людей у дорозі; плакати (рукописні та друковані); їжа (у дорозі), український традиційний одяг, дитячі коляски, іграшки, та ковдри. Більшість цих матеріалів - це фотографії з мітингів у різних країнах світу (саме там так часто фігурував український прапор, плакати та традиційний одяг). Всі інші об'єкти у більшості випадків траплялися на фото біженок у дорозі. Отож, можна виділити два головних сценарія візуальних матеріалів для медіа України: роль активісток (більш поширений) та роль біженок у дорозі.

Що стосується шведських медіа - то тут кількість об'єктів є меншою, ніж в українських: найчастіше були помічені дорожні сумки, та рідше - дитячі іграшки, прапори, а також їжа. Тут головний сценарій - це роль біженок у дорозі.

Що стосується інших загальних рис опрацьованих візуальних матеріалів, то для українських джерел це зображення людей в очікуванні (транспорту, видачі документів, інші черги, пов'язані з процедурою біженства); риси, пов'язані з неорганізованістю та безладом (зокрема, процесу вивезення людей та перетину кордону); творчість (заняття творчістю або виставки чи концерти біженок); а також прощання на транспортних станціях та розмови по телефону.

Що стосується візуальних матеріалів у шведських онлайн-виданнях, то тут також найбільш характерними є такі риси як очікування, безлад та телефонні розмови людей на фотографіях.

Аналіз візуальних матеріалів, які супроводжують статті в українських та шведських ЗМІ, дає цінну інформацію про побудову образів українських біженців. Висновки висвітлюють кілька ключових моментів.

По-перше, жінки та діти були домінуючими темами як в українських, так і в шведських ЗМІ, що підкреслювало їхню вразливість та викликало емоційні реакції співчуття в аудиторії. Чоловіки, навпаки, частіше зображувалися в сценах прощання на залізничних станціях чи транспортних терміналах, демонструючи ситуації прощання. Це гендерне представлення відображає загальні наративи, що оточують біженців, і узгоджується з гендерними ролями, призначеними їм у цій ситуації.

По-друге, візуальні елементи у шведських джерелах демонстрували більшу різноманітність порівняно з українськими ЗМІ. Зображення волонтерів, які допомагають біженцям, і тварин, яких привезли біженці, ускладнили зображення досвіду біженців. Це свідчить про більш комплексний підхід у шведських ЗМІ до представлення багатогранних аспектів досвіду життя біженців.

Загалом отримані результати свідчать про те, що українські ЗМІ, як правило, наголошували на ролі жінок-активісток і політичному вимірі проблеми біженців, тоді як шведські ЗМІ зосереджувалися на переміщенні біженців та їхній потребі в допомозі. Ці різні наративи та візуальні репрезентації відображають соціокультурні контексти та медіа-пріоритети в кожній країні.

Важливо визнати суб'єктивність, притаманну аналізу візуальних матеріалів, і можливість різних інтерпретацій. Тим не менш, це дослідження сприяє нашому розумінню дискурсивної та візуальної конструкції образів українських біженців у медійному дискурсі, висвітлюючи складності та нюанси, пов'язані з їхньою репрезентацією. Отримані висновки вимагають подальшого критичного аналізу практик ЗМІ та потреби у більш інклюзивних і різноманітних наративах, які гуманізують і поважають досвід біженців.

Літні біженки хоча і були згадані у деяких з новинних дописів у обох країнах, залишаються мало репрезентованими. Однак, при цьому їхній досвід вимагає додаткової уваги. Вони можуть стикатися з рядом серйозних труднощів, що не пов'язані з іншими групами біженців. Зокрема, відомо, що вони мають більшу прив'язаність до рідних країн, що в свою чергу може впливати на труднощі інтеграції та акултарційний стрес [Barbelet, 2018]. Отримуючи статус біженок або тимчасових переселенок у інших країнах, вони мають ризик втратити соціальну підтримку у рідній країні та мають меншу спроможність відтворити свої соціальні мережі через культурні, мовні та вікові відмінності. Це призводить до ризику посилення самотності та подальшої соціальної ізоляції [Burton & Breen, 2002; Barbelet, 2018]. Вони також можуть особливо страждати від проблем зі здоров'ям у випадках, коли вони не мають достатнього знання мови або не мають достатнього рівня соціальної підтримки [Woodgate et al., 2017]. Саме тому їхні проблеми та досвіди вимагають більшої репрезентації у медіа, та відповідно більшої уваги до цієї соціальної групи.

Офіційні дані щодо етнічного складу біженців під час повномасштабного вторгнення наразі не є загальнодоступними, оскільки ці дані можуть бути складними для збору та систематизації. Однак, враховуючи загальний етнічний склад України, можна припустити, що біженці, що прибули з країни, представляють різні етнічні групи. Все ж, ця категорія не була відображена у аналізі через її відсутність у новинних текстах.

ВИСНОВКИ

Для проведення емпіричного дослідження було використано теоретичну основу, засновану на інтерсекційності (підхід Кімберлі Креншоу) і конструктивізмі (теорія капіталів П'єра Бурдьє). Теорія інтерсекційності дозволила детальніше заглибитися в особливості репрезентації українських біженок у різних проявах їхніх соціальних характеристик. Вона також допомогла розробити категоріальну систему, у якій проводився аналіз (зокрема, теорія була залучена на етапах створення вимірів Tenor і Field). У свою чергу, для пояснення висновків було використано теорію конструктивізму, окреслюючи реляційні процеси, у які брали участь українські біженки.

Проведений аналіз дозволив дати відповідь на поставлені дослідницькі питання. Фундаментальні елементи, що формують новинний дискурс в українських та шведських ЗМІ стосовно суб'єкту дослідження були окреслені за допомогою аналізу транзитивності та виявлення основних конотацій, що фігурують у екстралінгвістичному вимірі, а саме, у категорії Field. Таким чином, було окреслено, що дискурс стосовно українських біженок формується за допомогою таких елементів, як матеріальні процеси (обставини, пов'язані з необхідністю біженства та процес адаптації у іншій країні - також детальніше проявлені через категорію Field); ментальні процеси (переживання біженців та емоційна насиченість медіа-дописів) та реляційні процеси (відносини власності, описані через форми капіталів Бурдьє).

Результати за категорією матеріальних процесів та Field показали, що в українських ЗМІ жінки-біженки найчастіше представлені активними діячками у соціальних, політичних та економічних дискурсах - вони займаються волонтерством, виражають активну громадську позицію (організуючи та беручи участь у мітингах та протестах), та є активними і успішними у пошуку роботи, намагаючись знову віднайти втрачену стабільність. Шведські ЗМІ, в

свою чергу зображають переміщених українських жінок, як соціальну групу, котрій необхідна підтримка. Поширеним фокусом у шведських статтях є питання розробок політик та програм допомоги з вивчення мови, пошуку житла та роботи. Також у них акцентується увага на прийнятті українками волонтерської допомоги. Таким чином, шведські та українські ЗМІ по різному використовують елемент матеріальних процесів: українки зображені як активні діячки в українських ЗМІ, та як більш пасивна група, що чекає допомоги - у шведських новинних джерелах.

Що стосується ментальних процесів - то тут також помітна відмінність у новинах обох країн. Шведські ЗМІ переважно зображують несприятливі події та обставини, пов'язані з темою українських біженок. В них часто фігурує співчуття до цієї соціальної групи та їх досвіду. Вони привертають увагу до проблемних моментів під час процесу переміщення або у адаптації за кордоном. В той час же час, українські новини роблять фокус на позитивному ставленні, транслуючи вдячність біженців за допомогу за кордоном, успішність адаптації та дії біженок для допомоги Україні (фінансові або інформаційні).

Реляційні процеси, відображені через використання теорії капіталів Бурдьє, продемонстрували відносини власності, у котрі залучені українські біженки. Дана соціальна група зображена, як така, що прагне до розвитку власного культурного капіталу у вигляді набуття освітніх та культурних ресурсів у новій країні, зокрема - вивчення мови для можливості комфортного проживання та отримання роботи або подальших освітніх можливостей. Зокрема, недостатній рівень знання мови біженками, продемонстрований у ЗМІ, обмежує змогу сформувати соціальний капітал за кордоном. Саме через недостатні знання мови жінки-біженки часто звертаються до створення українських мереж підтримки за кордоном, а також до допомоги волонтерських центрів. Все ж, нестача соціального капіталу та стійких соціальних зв'язків за кордоном ускладнює їх умови життя та підвищуючи

ризика насилля і економічних труднощів. Тема економічного капіталу, що також є важливою складовою добробуту та безпеки біженок, також фігурувала як важлива в ЗМІ обох країн. Медіа-репрезентація цієї групи звертає увагу на те, що ці люди є жертвами обставин на потребують підтримки. При цьому ЗМІ обох країн повідомляють про необхідність покращення фінансової допомоги біженцям, а також про необхідність постійних зусиль біженок з пошуку роботи для можливості достатньої підтримки себе та своїх дітей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Adewunmi, B. (2014, April 2). *Kimberlé Crenshaw on intersectionality: "I wanted to come up with an everyday metaphor that anyone could use"*. New Statesman. Retrieved May 7, 2023, from <https://www.newstatesman.com/politics/welfare/2014/04/kimberl-crenshaw-intersectionality-i-wanted-come-everyday-metaphor-anyone-could>
2. *Aftonbladet blir Tidningen för de Breda Folkgrupperna*. Koncernen. (2007). Retrieved May 2, 2023, from https://web.archive.org/web/20070711084934/http://koncernen.aftonbladet.se/tidningen/tidningen_historik/article3672.ab
3. Ayoub, M. (2017). 6 Gender, social class and exile. A gendered approach to the Syrian refugee crisis, 77.
4. Anthias, F. (2012). Transnational mobilities, migration research and intersectionality 2(2), 102-110.
5. Azhar, S., & Gunn, A. J. (2021). Navigating intersectional stigma: Strategies for coping among cisgender women of color. *Qualitative Health Research*, 31(12), 2194–2210. <https://doi.org/10.1177/10497323211025249>
6. Barbelet, V. (2018, July 2). *Older people in displacement: Falling through the cracks of emergency responses*. ODI. Retrieved April 29, 2023, from <https://odi.org/en/publications/older-people-in-displacement-falling-through-the-cracks-of-emergency-responses/>
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction: a Social Critique of the Judgement of Taste*. London: Routledge.
7. Beaumie, K. (2001). Social constructivism. In M. Orey (Ed.), *Emerging perspectives on learning, teaching, and technology*. essay.
8. Bourdieu, P. (1986) The forms of capital. In Richardson, J. (ed) *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. New York: Greenwood.

9. Bucher, H.-J., & Schumacher, P. (2006). The relevance of attention for selecting news content: An eye-tracking study on attention patterns in the reception of print and online media. *The European Journal of Communication Research*, 31(3), 347–368. <https://doi.org/10.1515/commun.2006.022>
10. Collins, P. H. (1990). *Black feminist thought: Knowledge, consciousness, and the politics of empowerment*. Routledge.
11. Crenshaw, K. (2018). Demarginalizing the intersection of race and sex: A black feminist critique of antidiscrimination doctrine, feminist theory, and antiracist politics [1989]. *Feminist Legal Theory*, 57–80. <https://doi.org/10.4324/9780429500480-5>
12. Burton, A., & Breen, C. (2002). Older refugees in humanitarian emergencies. *Lancet*. [https://doi.org/https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(02\)11819-8](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(02)11819-8).
13. *Dagstidnings-Förteckning 2018*. Myndigheten för Press, Radio och TV. (2018). Retrieved May 2, 2023, from <https://web.archive.org/web/20181109234608/https://www.mpr.se/Documents/Presst%C3%B6dsn%C3%A4mnden/Dagstidningsf%C3%B6rteckning/Dagstidningsf%C3%B6rteckning%202018.pdf>
14. Ekoh, P. C., & Okoye, U. O. (2022). More than just Forced Migrants: Using Intersectionality to Understand the Challenges and Experiences of Older Refugees in Western Societies. *Journal of Social Work in Developing Societies*, 4(2), 33–52.
15. Erlanger, S. (2022, May 13). *After 200 years of neutrality, Sweden weighs joining Nato*. The New York Times. Retrieved January 8, 2023, from <https://www.nytimes.com/2022/05/13/world/europe/sweden-finland-nato-putin.html>
16. Halliday, M. A. K., & Matthiessen, M. I. M. (2004). *An Introduction to Functional Grammar* (3rd ed.). London: Edward Arnold.

17. Halliday, M.A.K. (2014). Halliday's Introduction to Functional Grammar (4th ed). London: Routledge.
18. Handford, M., Gee, J. P., & Fairclough, N. (2023). Critical discourse analysis. In *The Routledge Handbook of Discourse Analysis*. essay, Routledge.
19. Happer, C., & Philo, G. (2013). The role of the media in the construction of public belief and Social Change. *Journal of Social and Political Psychology*, 1(1), 321–336. <https://doi.org/10.5964/jspp.v1i1.96>
20. Fekre, I. (2023). *The European refugee: A critical discourse analysis of Swedish newspapers and their portrayal of Ukrainian refugees* (thesis). Digitala Vetenskapliga Arkivet.
21. Fiialka, S. (2023). The topic of refugees and internally displaced persons in the media space of Ukraine and the world. *The Latest Trends in The Media Industry*.
22. Fürsich, E. (2010). Media and the representation of others. *International Social Science Journal*, 61(199), 113–130. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2451.2010.01751.x>
23. Kamalu, I., & Osisanwo, A. (2015). Discourse Analysis. In *Issues in The Study of Language and Literature: Theory & Practice* (pp. 169–195). essay, Kraft Books Limited.
24. Kelly, J. (2000). Rethinking the elementary science methods course: A case for content, pedagogy, and informal science education. *International Journal of Science Education*, 22, 755-777.
25. Khatua, A., & Nejd, W. (2022). Rites de passage: Elucidating displacement to emplacement of refugees on Twitter. *Proceedings of the 33rd ACM Conference on Hypertext and Social Media*.
<https://doi.org/10.1145/3511095.3536362>
26. Kuznetsova, I., & Mikheieva, O. (2020). Forced displacement from Ukraine's war-torn territories: Intersectionality and power geometry. *Nationalities Papers*, 48(4), 690–706. <https://doi.org/10.1017/nps.2020.34>

27. Koirala, S., & Eshghavi, M. (2017). Intersectionality in the Iranian Refugee Community in the United States. *Peace Review*, 29(1), 85-89.
28. Kotilainen, N., & Pellander, S. (2021). (Not) Looking Like a Refugee. *Media History*, 28(2), 278–293. <https://doi.org/10.1080/13688804.2021.1932445>
29. Libanova, E. M., Pozniak, O. V., & Tsymbal, O. I. (2022). Scale and consequences of forced migration of the population of Ukraine as a result of armed aggression of the Russian Federation. *Demography and Social Economy*, 2, 37–57. <https://doi.org/10.15407/dse2022.02.037>
30. Makovetska, M. (2022). *Current implications of the war in Ukraine on women's rights* (thesis). Digitala Vetenskapliga Arkivet.
31. Manzoor, H., Saeed, S., & Panhwar, A. H. (2019). Use of discourse analysis in various disciplines. *International Journal of English Linguistics*, 9(3), 301. <https://doi.org/10.5539/ijel.v9n3p301>
32. *Orvesto internet*. Kantar Sifo. (2017, April 26). Retrieved May 2, 2023, from <https://www.kantarsifo.se/rapporter-undersokningar/rackviddsmatningar/orvesto-internet>
33. Parekh, S. (2022, March 10). *Q&A: Understanding Europe's response to Ukrainian refugee crisis*. Al Jazeera. <https://www.aljazeera.com/news/2022/3/10/qa-why-europewelcomed-ukrainian-refugees-but-not-syrians>
34. Pilarska, J. (2021). The constructivist paradigm and phenomenological qualitative research design. *Research Paradigm Considerations for Emerging Scholars*, 64–83. <https://doi.org/10.21832/9781845418281-008>
35. Rosenberg, J. S. (2016, February). *Mean streets: Identifying and responding to urban refugees' risks of gender-based violence*. Women's Refugee Commission. Retrieved April 29, 2023, from <https://www.womensrefugeecommission.org/research-resources/mean-streets/>

36. Sandu, A., & Unguru, E. (2017). Several conceptual clarifications on the distinction between constructivism and Social Constructivism. *Postmodern Openings*, 8(2), 51–61. <https://doi.org/10.18662/po/2017.0802.04>
37. Samaie, M., & Malmir, B. (2017). US News media portrayal of Islam and Muslims: A corpus-assisted critical discourse analysis. *Educational Philosophy and Theory*, 49(14), 1351–1366. <https://doi.org/10.1080/00131857.2017.1281789>
38. Santosa. (2003). *Semiotika Sosial*. Surabaya: Pustaka Eureka.
39. Sas, A. (2023, January 10). *Poland: Refugees from Ukraine with Pesel 2023*. Statista. <https://www.statista.com/statistics/1330439/poland-refugees-from-ukraine-with-pesel/>
40. Sharkey, J. (1993). When pictures drive foreign policy: Somalia raises serious questions about media influence. *American Journalism Review*, 15(10), 14-19.
41. Scottish Government. (2022). Using intersectionality to understand structural inequality in Scotland: Evidence synthesis. *Scottish Government: Social Research*.
42. Schiffrin, D., Tannen, D., & Hamilton, H. E. (2008). *The Handbook of Discourse Analysis*. Blackwell Publishers.
43. Schreck, T., & Keim, D. (2013). Visual Analysis of Social Media Data. *Computer Science*, 46(5), 68–75. <https://doi.org/10.1109/mc.2012.430>
44. Siller, H., & Aydin, N. (2022). Using an intersectional lens on vulnerability and resilience in minority and/or marginalized groups during the COVID-19 pandemic: A narrative review. *Frontiers in Psychology*, 13. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.894103>
45. Sydorov, M., & Kovalska, Y. (2022). Status Characteristics and Peculiarities of Accommodation of Ukrainian War Refugees in Germany (Konstanz). *Sociological Studios*, 2(21), 20–32.
46. Taha, D. (2019). Intersectionality and Other Critical Approaches in Refugee Research. *Local Engagement Refugee Research Network*, (3).

47. *Temporary protection*. Migration and Home Affairs. (2023).
https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/common-european-asylum-system/temporary-protection_en
48. *Sweden's support to Ukraine - Government.se*. Government Offices of Sweden. (2023, March 24). Retrieved May 4, 2023, from
https://www.government.se/contentassets/b5ee5a7272ba4b60870f91587d555f86/faktablad_sverigesstod_ukraina_eng.pdf
49. *Ukraine situation*. Global Focus. (2023). Retrieved May 1, 2023, from
<https://reporting.unhcr.org/ukraine-situation>
50. *UNHCR survey: Refugees from Ukraine eager to work but need sustained support to ensure inclusion*. UNHCR. (2022, September 23). Retrieved May 1, 2023, from <https://www.unhcr.org/news/briefing-notes/unhcr-survey-refugees-ukraine-eager-work-need-sustained-support-ensure>
51. Vohra, A. (2022, March 16). *Ukraine's mothers are the heart of the War*. Foreign Policy. Retrieved May 1, 2023, from
<https://foreignpolicy.com/2022/03/16/ukraines-mothers-are-the-heart-of-the-war/>
52. Wodak, R. (2011). Critical linguistics and critical discourse analysis. *Discursive Pragmatics*, 50–70. <https://doi.org/10.1075/hoph.8.04wod>
53. Woodgate, R. L., Busolo, D. S., Crockett, M., Dean, R. A., Amaladas, M. R., & Plourde, P. J. (2017). A qualitative study on African immigrant and refugee families' experiences of accessing primary health care services in Manitoba, Canada: It's not easy! *International Journal for Equity in Health*, 16(1).
<https://doi.org/10.1186/s12939-016-0510-x>
54. Yacob-Haliso, O. (2016). Intersectionality and durable solutions for refugee women in Africa. *Journal of Peacebuilding & Development*, 11(3), 53–67. <https://doi.org/10.1080/15423166.2016.1236698>
55. Yuval-Davis, N. (2015). Situated intersectionality and social inequality. *Raisons Politiques*, 58(2), 91. <https://doi.org/10.3917/rai.058.0091>

56. Zawadzka-Palucka, N. (2022). Ukrainian refugees in Polish press. *Discourse & Communication*, 17(1), 96–111.
<https://doi.org/10.1177/17504813221111636>
57. *ІМІ рекомендує читати новини з достовірних джерел. Список медіа.* Інститут масової інформації. (2022). Retrieved May 2, 2023, from <https://web.archive.org/web/20220315230132/https://imi.org.ua/news/imi-rekomenduye-chytaty-novyny-z-dostovirnyh-media-spysok-i44370>
58. *Білий список: 10 медіа, що стали найякіснішими.* Інститут масової інформації. (2021, September 29). <https://imi.org.ua/monitorings/bilyj-spysok-10-media-shho-staly-najyakisnishymy-i41541>
59. 1+1 Медіа. (2021). *ТСН.ua та УНІАН.net стали лідерами новинного рейтингу Gemius Audience за результатами липня.* ТСН.ua та уніан.net стали лідерами новинного рейтингу Gemius audience за результатами липня. Retrieved May 2, 2023, from https://media.1plus1.ua/news/tsnua_ta_uniannet_staly_lideramy_novynnoho_reitynhu_gemius_audience_za_rezultatamy_lypnia

Кодифікатор дискурс-аналізу з результатами за всіма категоріями

[illegible]

[illegible]

Додаток В. Кодифікатор дискурс-аналізу з результатами за всіма категоріями

[illegible]

[illegible]

Додаток Г. Кодифікатор дискурс-аналізу з результатами за всіма категоріями

[illegible]

Додаток Д. Кодифікатор візуального аналізу з результатами за всіма категоріями

Українські медіа		Шведські медіа
Суб'єкти:	Жінки (34); Діти (21); Натовп (9); Правоохоронці (2); Чоловіки (3); Проводжаючи чоловіки (4); Волонтери; Тварини; Іноземці	Жінки (18); Вагітні жінки; Чоловіки (7); Діти (16); Волонтери (6); Тварини (4); Натовп (4)
Об'єкти:	Коляски (3), Сумки (13); Полум'я (щоб зігрітися) (2); Прапори України (15); Дитячі іграшки (3); Їжа (5); Ковдра (3); Плакати (7); Укр. традиц. одяг (5);	Прапори України (2); Дитячі іграшки (3); Сумки (11); Ковдра; Їжа (2); Швидка допомога
Емоційне забарвлення:	Розгубленість (4); Тривога (5); Сум (6); Злість (2); Радість (5); Спокій/нейтральність (3)	Тривога (2); Радість (9); Розгубленість (2); Спокій/нейтральність (3)
Розташування	Пункт перетину кордону (8); Вокзал (3); Мітинги у Європі (13); Транспорт (3); Кав'ярня; Творчі майстер-класи; Сцена; Спортивні змагання	Мітинги у Європі; Вокзал (7); Аудиторія навч. закладу; Транспорт (5); Творчі майстер-класи; Тимчасове житло (4); Міграційне агентство
Загальні риси	Безлад (2); Неорганізованість (2); Прощання (3); Очікування (4); Говорять по телефону (3); Творчість (4); Спорт; Засудження	Очікування (7); Безлад (3); Неорганізованість (2); Творчість; Говорять по телефону (3)

Додаток Е. Кодифікатор (Field + Mode)

Категорії		
Екстралінгвістичний вимір	Field	Політична сфера
		Економічна сфера
		Воєнна сфера
		Безпека та охорона здоров'я
		Просвітницька сфера
		Соціальна сфера
	Mode	Позитивна
		Негативна
		Нейтральна
		Амбівалентна

Додаток Є. Кодифікатор

Лінгвістичний вимір	Tenor	Жінки-біженки як жертв війни
		Жінки-біженки як жертви переслідувань, насилля та погроз за кордоном
		Жінки-біженки як економічні суб'єкти
		Жінки-біженки - матері
		Жінки-біженки - доглядальниці
		Жінки-біженки старшого віку
		Жінки-біженки , змушені покинути сім'ю
		Конкретні політичні одиниці